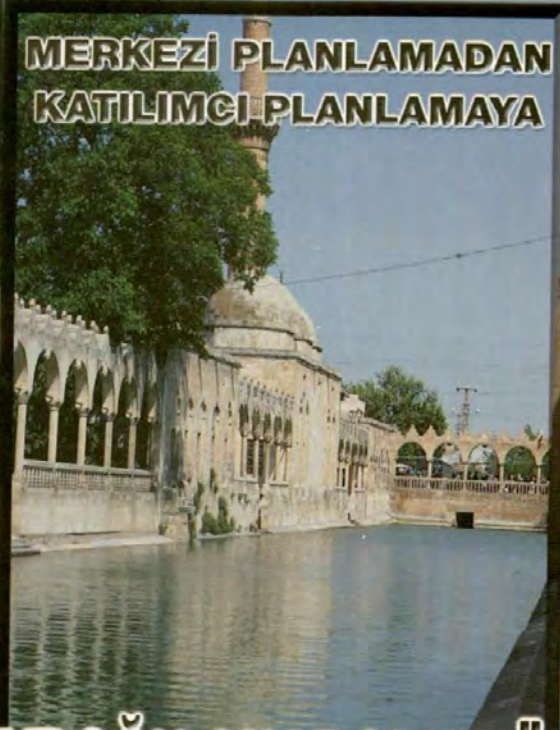

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

**MERKEZİ PLANLAMADAN
KATILIMCI PLANLAMAYA**

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ KALKINMA PLANI

**VİZYON, AMAÇ, HEDEF VE POLİTİKALAR
DEĞERLENDİRME TOPLANTISI**

ÇALIŞMA RAPORU 16

28 EYLÜL 2000 - ŞANLIURFA

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

**MERKEZİ PLANLAMADAN
KATILIMCI PLANLAMAYA**

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ KALKINMA PLANI

**VİZYON, AMAÇ, HEDEF VE POLİTİKALAR
DEĞERLENDİRME TOPLANTISI**

ÇALIŞMA RAPORU 16

T.C. BAŞBAKANLIK GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI DÖĞÜMLER İNİSYASYON MERKEZİ	
YER NO	16-A
DEMİRBAŞ NO	4919

28 EYLÜL 2000 - ŞANLIURFA

ÖNSÖZ

GAP İdaresi Başkanlığı, "GAP Master Planı"nın yerini alacak, Güneydoğu Anadolu Bölge Kalkınma Planı çalışmasını, katılımcı bir süreç içinde başlatmış bulunmaktadır.

Teknisyen olarak hazırlık çalışmasında görev aldığım ve 1989 yılında tamamlanan Master Planı'nın uygulanmaya başlaması üzerinden geçen 10 yıl, Planın sadece güncelleştirilmesi ihtiyacını değil, kapsam ve yaklaşım gibi başka değişiklikleri de gündeme getirmiştir. Son on yılda Dünyanın kalkınmaya bakış açısı ve planlama pratiğinde önemli değişiklikler olmuş ve kalkınmayla ilgili bazı temel kavramlar daha belirleyici konuma gelmiştir

1992 yılında Rio'da yapılan dünya zirvesinde, çevre ve doğal kaynakların korunması konuları ile sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı, kalkınma literatüründe ön plana çıkmıştır. Kalkınma kavramı artık salt, kaynakların geliştirilmesi ya da fiziksel yapıların inşasını içermemektedir. Artık sadece sulama ya da tarımsal üretimi arttırmak gündeme gelmemektedir. Kalkınmanın odağına insan yerleştirilmiş ve doğal kaynakların korunması birinci derecede önem kazanmış bulunmaktadır.

Gündem-21 dokümanını üreten ve Türkiye'nin de içinde bulunduğu, hemen tüm ülkelerin , devlet ve hükümet başkanları tarafından imzalanan Rio Zirvesi'ni takiben, başka konularda da önemli gelişmeler ortaya çıkmıştır. 1994'te Kahire Konferansı "nüfus", 1995'te Pekin Konferansı "cinsiyet dengeli kalkınma" konusundaki yeni ilke ve yaklaşımları belirlemiştir. Kopenhag'daki ilkeler kalkınmada sosyal politikalara ilişkin yeni gündemler saptamıştır. 1996'da İstanbul'daki Habitat II Kent Zirvesi, kalkınmanın ve gelişmenin kentsel bağlamına ilişkin değerleri evrensel boyutlara taşımış ve son olarak da Mart 2000'de Lahey'de gerçekleşen Dünya Su Forumu, kalkınma ve su kaynaklarının geliştirilmesi ve yönetimi konusundaki çağdaş yaklaşımları ortaya koymuştur.

Aslında GAP İdaresi, söz konusu bu değişik alanlarda, değişik projeler üretmekteydi. Ancak bu gelişmeler GAP'ın genelinin, bir tür entegre yaklaşım içinde ve ortaya çıkan çağdaş değer ve ilkeler bağlamında gerçekleştirilmesi konusunda İdare'ye önemli bir fırsat sunmuştur. Bir diğer fırsat ise, siyasi karar organının, GAP'ın 2010 yılına kadar tamamlanması talimatıyla birlikte ortaya çıkmıştır. Böylece yeni plan ilgili tüm kesimlerden sağlanan girdi ve katkılarla, bu talimatın gereğini yerine getirme yolundaki önemli bir adım olarak gerçekleşmiş olacaktır.

Katılımcı bir şekilde yapılmasını esas aldığımız Güneydoğu Anadolu Bölge Kalkınma Planı çalışması için tüm GAP Bölgesi illerinde her kesimi yeni planın felsefesi, hedef ve stratejileri ile

değişik konulardaki detayları hakkında bilgilendirmek amacıyla ilk etapta 9 ilde bilgilendirme ve beyin fırtınası toplantıları yapıldı. Böylece iş tanımının sonuçlanması ve katılım yöntemlerinin belirlenmesi ile ilgili olarak, tüm paydaşların görüş ve katkıları alındı.

Bu kitap, 28 Eylül 2000 tarihinde GAP İdaresi Şanlıurfa Bölge Müdürlüğü Brifing salonunda yapılan toplantıdaki konuşmaları kapsamaktadır. Ancak katkı ve katılımından anladığımız bu toplantılarda ortaya konan görüşlerle sınırlı kalmamaktadır. Toplum kesimleri ve onların örgütleri aracılığıyla yapılacak katılım ve katkılar için bir dizi başka yöntem de uygulanmaktadır. Temsil edilemeyen kesimlere doğrudan ulaşma yöntemleri de kullanılarak, katılım en üst düzeyde uygulanmaya çalışılacak ve Güneydoğu Anadolu Bölge Kalkınma Planı bu kez aşağıdan yukarıya bir şekilde oluşacak. bu program bütün paydaşlar tarafından çizilmiş şekliyle, uzmanlar tarafından gerçekleştirilmiş ve yine paydaşların onayıyla yürürlüğe girmiş veya siyasi iradeye sunulmuş olacaktır. Bunun önemi Türkiye’de katılımcı planlama anlayışıyla gerçekleştirilen ilk kapsamlı uygulama olmasından kaynaklanmaktadır.

Tüm katılımcıların ortak emeği ve katkısıyla ortaya çıkmakta olan yeni Güneydoğu Anadolu Bölge Kalkınma Planı çalışmalarının hazırlık aşamasında olduğu kadar uygulamada da başarılı olmasını diliyorum.

Dr. İ.H.Olcay ÜNVER
GAP İdaresi Başkanı

ŞANLIURFA

Yavuz EGE- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Proje Yöneticisi)

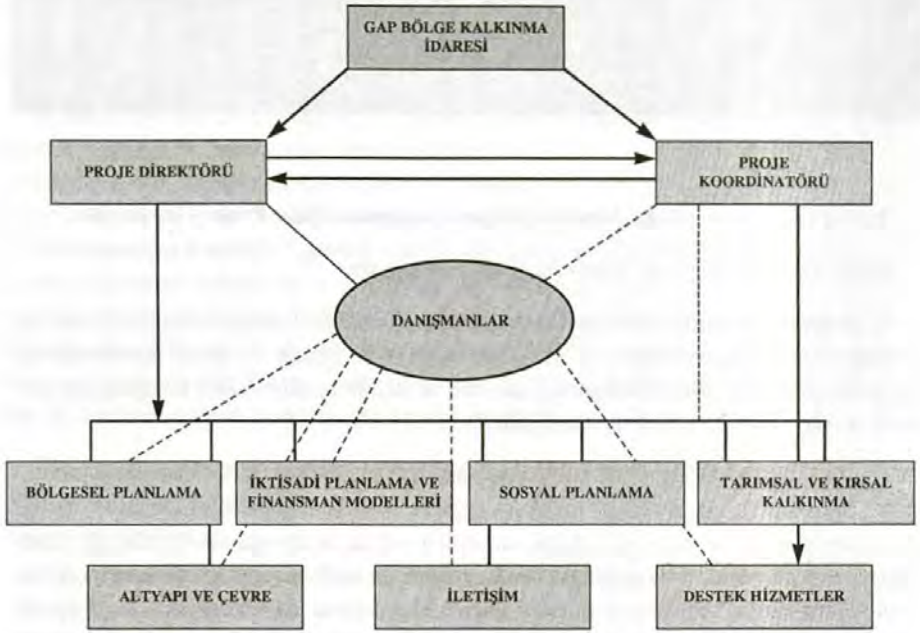
Sayın Vali Yardımcısı çok değerli konuklar, Hoş geldiniz.

Bugünkü toplantımızın amacı, katılımçılık ilkesi çerçevesinde, hazırlanmakta olan bölge ilkesi çerçevesinde, bölge kalkınma planının, amaç temel ilke, strateji dokümanı diyebileceğimiz, bir yerde özünü oluşturacak olan amaç, temel ilke, strateji ve hedefleri içeren taslağının görüşülmesi ve o konudaki katkıların alınmasıdır.

Önce toplantının gidişyle ilgili kısa bir açıklama yapmak istiyorum. Kısa bir sunuş yapacağım. Çok da uzun olmayan konuyu tartışmaya açacağız ve saat tahmin ediyorum 13:15 geçe gibi bir ara vereceğiz. 15 dakikalık bir ara saat 3:30'da tekrar tartışmaya devam edeceğiz. Sizlerden bir ricamız olacak. O da dağıtılmış olması gereken bir sayfalık formlar var. 3 soru içeriyor. "Amaç tercih formu" başlığını taşıyor. O formun doldurulmasını da rica ediyoruz. Bizim açımızdan oldukça önemli, yol gösterici olacak olan bir form. Özetle ifade etmek gerekirse, elinizdeki dokümanda yer almış olan 16 tane amaçtan 3 tanesini seçmenizi istiyoruz. En öncelikli üçü hangileridir. Bu amaçlar arasında yer almamakla birlikte, önemli gördüğünüz ve yer almasını gerekli bulduğunuz başka amaç var mıdır? Sizce bu amaçlardan önemli olmayan bu dokümanda yer almasını gerekli görmedikleriniz varsa bunlar hangileridir. Bu konulardaki görüşlerinizi size dağıtılmış olan formlara yazıp toplantıdan çıkmadan önce bizlere iletirseniz çok memnun olacağız.

Kısaca dağıtılmış olan dokümanlardaki bilgiler hakkında bir özet bilgi sunmak istiyorum. Önce, bu projenin nasıl bir organizasyon içinde yürütüldüğü hakkında kısa bir bilgi vereceğim. Bir defa 2002-2010 yıllarını kapsayan, Bölge Kalkınma Planından söz ediyoruz, ve bu Bölge Kalkınma Planının hazırlanması ya da hazırlıklarına başlanması Bakanlar Kurulumuzun bir direktifi ile olmuştur. Bunun için, GAP İdaresi tarafında özel bir Proje ekibi oluşturuldu. Bu Proje ekibi, Proje Direktörü, Proje Koordinatörü, Danışmanlar ve Çalışma gruplarından oluşuyor. 5 tane teknik çalışma grubumuz var.

- 1- Bölgesel Planlama Çalışma Grubu
- 2- İktisadi Planlama ve Finansman Modelleri Çalışma grubu. Sayın Mehmet POLAT'da aramızda
- 3- Sosyal Planlama Çalışma grubu

4- Tarımsal ve Kırsal Çalışma grubu

- 5- Bir de İletişim Grubumuz var. Bu gruplardan uzman arkadaşlar aramızda, ayrıca danışmanlarımızdan Sayın Prof. Dr. Turan AKÜZÜM de aramızda bulunuyor. Diğer arkadaşları da size takdim etmek istiyorum. Sosyal Planlama Çalışma Grubundan Sayın Gökhan METİN, Bölgesel Planlama ve aynı zamanda çevre ve altyapıyla ilgili konulardan sorumlu olan uzman arkadaşımız Cumhur Ziber, ve İletişim grubundan Sayın Semra Canan aramızda.

Kısaca planın hazırlanma süreci hakkında bilgi vereceğim. Plan gördüğünüz iş akımı çerçevesinde ya da o iş akımında yer alan aşamalardan geçerek hazırlanacak. Burada yukarıda kesik çizgilerle görülen kısmın üstünde yer alan kutularda plana dışsal olarak girdi verecek gelişmeler söz konusu Uluslar arası gelişmeler diyoruz. Burada daha çok kast edilen Türkiye'nin Uluslar arası yükümlülükleridir. Ne gibi? Mesela AB ile olan ilişkilerinin getirdiği yükümlülükler gibi, hepimizin bildiği Türkiye, Avrupa Birliği ile bir GB içinde, 1996 yılı başından beri çok yakın bir süre öncede tam üye adayı statüsüne kavuştu, Helsinki toplantısı ile birlikte tabii, bunla-

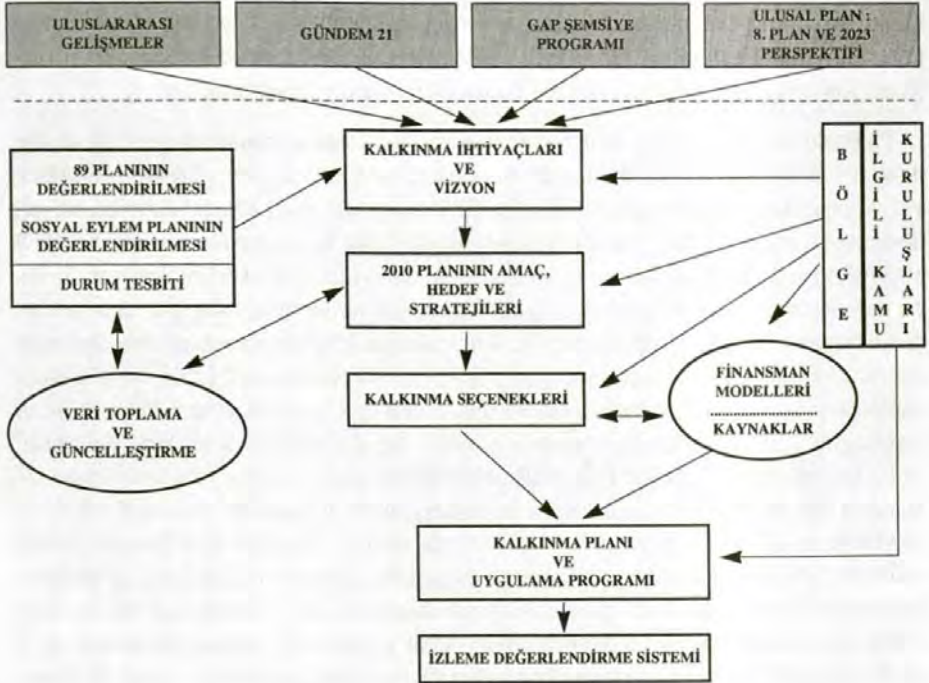
rın getirdiği bir takım yükümlölükler var. Hemen her alanda AB normlarına uyum sağlama gereği doğmuş bulunuyor. Türkiye o istikamette zaten adım atmakta olan bir ölkeydi, ama şimdi bir de, Uluslararası bir yükümlölük haline de dönüştürmüş durumda. Gündem 21 ve GAP Şemsiye Programı dediğimiz daha çok BM ile ilgili. BM'nin 1992'de Rio'da tertiplenmiş olduğu bir konferans sonunda ortaya bir sözleşme çıktı. Bunun altına Türkiye'de imzasını attı.

Bu sürdürülebilir Kalkınma ve daha çok çevreyle ilgili konuları, kanunları içermekteydi. Bir de tabii, bütün bunların dışında kendi ulusal planımız var. Sekizinci Beş yıllık Kalkınma Planı. Ve yine onunla birlikte, ortaya konulmuş olan 2023 perspektifi, bunlarda de belirleyici, bir yerde çerçeveyi ortaya çıkararak, ortaya koyan dokümanlar. Tabii bir de uygulamalar var. Ve 1989 MASTER Planı ve yine GAP İdaresi tarafından hazırlanmış olan Sosyal eylem Planı var. Bunların değerlendirilmesinde bu plana ciddi girdi sağlayacak veriler ortaya koyacak. İşte bunlar, dışsal faktörler ve tabii bölgedeki mevcut durum, kalkınma ihtiyaçlarını ve bu planın vizyonunu oluşturacak ya da oluşturmamıza yardımcı olacak, temelleri oluşturacak ya da oluşturmamıza yardımcı olacak temelleri oluşturuyorlar. Bundan hareketle, vizyon ve Kalkınma İhtiyaçlarından hareketle de 2010 yılında tamamlanması ön görülen Bölge Kalkınma Planının , yani uygulanmasının tamamlanması ön görülen Bölge Kalkınma Planı'nın amaç, hedef ve stratejileri ortaya konulmaya çalışılıyor. Elimizdeki doküman bu başlığı taşıyan dokümandır. Elinizdeki dokümanda vizyon, amaç, hedef ve stratejileri, Bölge Kalkınma Planının , taslak halinde yer almış bulunmaktadır, ve bu noktadan sonra da Kalkınma seçenekleri, senaryolar halinde ortaya konacak, ve bunlarla uyumlu halde finansman modelleri yani kalkınma seçeneklerinin nasıl finanse edileceğine ilişkin modellerde her bir seçeneğe uygun olarak geliştirilecek, bundan sonrası kalıyor. Ö tercihi de yapıldıktan sonra Kalkınma Planının baz alındığı bir de uygulama programı da olacak. Bu uygulama programı projeleri içerecek, somut bu projeler aracılığıyla olacak, bir de plan dönemi boyunca gelişmelerin izlenmesi, değerlendirilmesi ve gerektiğinde, müdahalelerin yapılmasını sağlayacak bir de izleme ve değerlendirme sistemi oluşturulacak.

Dikkat ederseniz, sağ tarafta, onda mor, iki tane bitişik dikey kutu var. Bir tanesinde Bölge değerinde ilgili Kamu Kuruluşları yazısını görüyorsunuz ve ondan gelen oklar var. Sol taraftaki kutulara doğru, bu da, katılımı ifade ediyor. Yani her aşamada yapılmakta olan işlerle ilgili olarak plan süreci boyunca, görüşlerin alınacağını ve bu görüşlere göre gerekli düzenlemelerin yapılacağını ifade ediyor. Yani Katılımcılık esası var. Burada Daha adem-i merkezîyetçi, daha demokratik bir planlama sürecinden bahsediyoruz.

Vizyona geçerek eğer, vizyon plan dönemini de aşan bir takım hususları içeriyor. Yani 2010'da varacağımız yerden çok daha ötesini içeriyor. Ama asıl hedef alınacak olan şey vizyon, çok ötede olabilir olmayabilir. Ama 2010 yılında buraya gelmeyi beklemiyoruz. 2010 yılında buraya doğru önemli bir mesafe, bu istikamete doğru kat etmeyi düşünüyoruz. Vizyon neleri içeriyor? Kısaca onları da özetlemek gerekirse, onu da gösterebilirsek, bir defa refahla başlıyor. Vizyonumuz daha fazla yaygınlaşmış bir refahı hedef alıyor. Herkese ekonomik faaliyetlere ka-

İŞ AKIMI

tilma fırsatını vermeyi, diğer bölgelerle gelişmişlik farkının kaldırılmasını, kaynakların etkin kullanımını, verimlilik ve istihdamın artırılmasını, Ulusal ekonomiyle bütünleşmiş, dışa açık, demokratik bir toplumsal yapıyı, güçlü donanımlı eğitilmiş bireyleri, ve tabii ki bunları kavrayan başka bir şeyde sürdürülebilir büyümeyi içeriyor. Planın genel amacı katılımcılık yaklaşımı ile bölgedeki tüm insanların yaşam kalitesini yükseltmek ve bunu sürdürülebilir kılmak. Temel ilke ve stratejileri ise bu planın daha önce de kısmen ifade etmiş olduğum, AB normları ve Bölgesel Kalkınma Politikalarıyla uyum sağlanması, BM sözleşmeleri ve diğer Uluslar arası yükümlülüklerle uyumlu bir plan hazırlanması ve nihayet Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile 2023 perspektifinin temel ilke ve politikalarının planda mutlaka göz önünde tutulması gerekir.

Bölgenin Kalkınmasında, ekonomik, sosyal, kültürel, mekansal, çevre koruma boyutlarıyla entegre bir şekilde insani gelişme temelinde katılımcılık ve sürdürülebilirlik ilkelerine uygun bir kalkınma yolunun izlenmesi.

Bir başka temel ilke bütün kurum ve kurallarıyla rasyonel işleyen bir pazar ekonomisine ve yerel pazarın canlanmasını sağlamak suretiyle, ulusal pazarla bütünleşme, pazarın esas itibarıyla oluşturulması amaçlanmakla birlikte, biliyoruz ki pazar her zaman her alanda, her konuda çözüm üretmeye bilmiyor, o zaman pazarın böyle çözüm üretmediği durumlarda, kamu inisiyatifinin kullanılması, ama pazarın etkin işleyişini de bozmayacak şekilde müdahalelerin yapılması, tam tersine pazarı daha etkin hale getirecek biçimde olması gerek.

Diğer bir ilke sürdürülebilir, kalkınmanın gerçekleştirilmesi için, beşeri, ekonomik ve doğal kaynakların uyum içinde ve birbirlerini destekleyecek şekilde geliştirilmesi, ve bu arada hedef grupların desteklenmesi ve çağdaş kurumsal yapıların oluşturulması için gerekli düzenleme ve yönlendirilmelerinin yapılması. Bölgede mekansal yapı, pazar ekonomisinin etkin işleyişini sağlayacak şekilde düzenlenmeli. Planın kaynak gereksinimi, bu son derece önemli olan bir konu, çünkü uygulanabilir olmak, projeler bazında, ancak yeterli kaynaklara sahip olmakla mümkün, bunun içinde sadece kamu kaynaklarının yetmediğini biliyoruz. Kamu dışı kaynakların, ister yerel ister, ulusal çerçevede, ama bu arada uluslar arası bir takım imkanların da kaynaklarında sağlanmasını öngören bir takım modellerinde üretilmesi gerekecek.

Birde istihdamın sorunu var. Planın bütününün bitmesini beklemeliyiz. İstihdam meselesinin çözülmesi için, acil olarak istihdama yönelik bir bakıma projelerin çözülmesi için projelerinde uygulamaya konulması gerekiyor ki bu aynı zamanda hem ulusal serveti koruyacak, geliştirecek, hem de beşeri kaynakları ekonomik aktiviteye kısa dönemde hızlı biçimde katılımını sağlamak için uygulanacaktır. Kalkınma planında yer alması düşünülen 16 tane amacı hızla gözden geçirmek istiyorum.

- 1- Sürdürülebilir büyüme ve gelişme alt yapısını oluşturmak. Bu oldukça önemli ve bir yerde çerçeveyi oluşturan bir amaç fiziki, iktisadi ve beşeri alt yapının güçlendirilmesi kastediliyor.
- 2- Bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farkının azaltmak, bu gelir ve refah düzeyinin yükseltilmesi ve gelir dağılımının iyileştirilmesini öngörüyor.
- 3- Pazar ekonomisini geliştirecek önlemler almak. Ulusal pazarla bütünleşmeyi, daha fazla bütünleşmeyi sağlamak, bunda amaçlananda rekabetçi bir pazar ekonomisi.
- 4- Kamu ve özel kesim işbirliğini güçlendirmek ve yerel girişimciliği desteklemek.
- 5- Su, toprak ve biyolojik kaynakların verimli ve sürdürülebilir kullanımını sağlamak.
- 6- Gıda güvenliğini ve güvenilirliğini sağlamak. Bununla kastedilen de daha çok gıda maddelerinin yeterli olması.

- 7- Hedef grupların dezavantajlı grupların kalkınmada etkin rol almasının sağlanması için kaynaklara erişimini ve kararlara katılımını kolaylaştırmak.
- 8- Cinsiyet dengeli toplumsal gelişme sürecini güçlendirmek.
- 9- Yerel inisiyatifler öncülüğünde kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi için, insan kaynaklarını geliştirmek. Bu da hem kamu kuruluşlarını, hem yerel yönetimi hem de hükümet dışı kuruluşlarla, örgütlü kesimlerin kalkınmada daha etkin rol alması için kapasitelerinin artırılmasını öngören bir amaç.
- 10- Eğitimde fiziki ve sosyal alt yapının iyileştirilmesini öngörüyor. Örgün ve yaygın eğitim olanaklarının artırılması.
- 11- Sağlık standartlarını yükseltmek.
- 12- Kalkınma ve toplumsal bütünleşme sürecinde, kültürel birikimden yararlanmak.
- 13- Mekan organizasyonunun işlevsel kılınması, yerleşmelerin büyüklük ve yayılmalarından ekonomik ve toplumsal çıkarım sağlamak, bunda amaçlanan bu mekan organizasyonunun ekonomik ve toplumsal verim ve faydayı artıracak şekilde yapılması.
- 14- Ağ sistemlerinin kurulması ve güçlendirilmesi ve bu şekilde kır-kent işlevsel bütünlüğünün sağlanması.
- 15- Bir çevre yönetim sistemi oluşturmak suretiyle çevre ve kalkınmayı bütünleştirmek. Yani birbirinin karşısı değil aslında tamamlayıcısı olabilecek şekilde bu konuyu her ikisini de ele almak.
- 16- Tarih ve kültür varlıklarını korumak, kurtarmak ve değerlendirmek, kalkınma süreci içinde bunlara özel önem vermek.

Plandan öncelikle beklenenler de kısaca şu şekilde özetlemek mümkün. Ekonomik yapıda değişim sürecinin başlaması. Bölge toplumunun yaşam kalitesinin yükseltilmesi, bölge ile ulusal ölçekli göstergeler arasındaki farklılıkların azalması. Bölge içi ve dışı özel kaynakların katkısının sağlanması. Ve nihayet istihdam olanaklarının artması.

Evet son olarak, ekranda gözüken, plan çalışmalarıyla ilgili Web sitesinin adresine. İnternet'ten ulaşabilirsiniz. Onun adresini görüyorsunuz..

Benim kısaca elinizdeki dokümanla ilgili yapacağım, yapmak istediğim daha doğrusu özetleme bundan ibarettir. Şimdi söz sizlerin. Söz almak isteyenlere bir seyyar mikrofonumuz var. Onu vereceğiz.

Yavuz EGE- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Proje Yöneticisi)

Pardon bir dakikanızı istirham edebilir miyim. Bir hatırlatma yapmak istiyorum. Bu toplantıdaki görüşmeler kayda alınıyor. Sonra kitap halinde de yayınlanacak. Onun için lütfen söz alan arkadaşlarımızın öncelikle kendilerini takdim etmelerini rica ediyoruz ki kayıtlara geçebilsin.

Buyurun İsmail Bey. »

İsmail DEMİRKOL- (Şanlıurfa Ticaret Ve Sanayi Odası Başkanı)

Teşekkür ederim efendim. Sayın Müsteşarım Hoş geldiniz. Sizi burada tekrar görmek bizleri mutlu etti. Yeni göreviniz de hayırlı olsun,. şüphesiz bölgeye hayırlı olacaktır.

Bizim için önemli olan bölgenin alt yapı eksiklikleri. Benim birinci tercihim birinci maddede öngörülen, bölgenin alt yapı eksikliklerinin giderilmesi, bütün diğer amaçlar ancak o eksiklik giderildikten sonra gerçekleşebilir, diye düşünüyorum. Yine bizim bölge olarak çok ümit var olduğumuz bir turizm potansiyelimiz var. Bu nedenle yine sizin amaçlarınız içerisinde yer alan 16 maddede bölgenin tarihi ve kültürel varlıklarının değerlendirilmesi hususu var. Bana göre bölgede projeye birlikte gerçi GAP deyince entegre bir proje olması sebebiyle turizm sektörü de onun içinde zaten ama bu sulamaların getirdiği ilave değerler kadar bir ilave değer katkısınca bulunacaktır, diye düşünüyorum. Özellikle bu son zamanda, baraj gölü altında kalması münasebetiyle gündeme gelen Zeugma, Bölgenin bu tarihi ve kültürel değerlerinin tekrar ortaya çıkması vesilesi oldu. İyi bilindiği gibi bölgede Harran, Adıyaman, Mardin, Urfa, Merkez Zeugmayla birlikte çok ciddi bir potansiyel oluşturuyor. Sizler, idare olarak biz, yerel yönetimler, girişimler olarak dünyada bu imkanlarımızı yeterli bir biçimde tanıtabilirsek, turizmin bölgeye çok ciddi bir katkısı olur diye düşünüyorum. Türkiye'nin turizm gelirinden biz bölge olarak % 1 pay alırsak öngördüğümüz bugün 500-600 bin ton pamuk üretiminin eş değeri kadar yalnız başına turizmden gelen işte hesabı ortada. Yaklaşık 15 milyar doların yüzde 1'i bu altı yüz bin ton değerine muadildir, diye düşünüyorum. O nedenle ona çok önem veriyorum. Turizm Bakanımızı kutluyorum. Bu konuyla ilgilenen bir Bakan, ve bu kısa bir süre içerisinde Urfa'ya 2-3 defa geldi.

Yalnız ben konu dışına , daha doğrusu görev alanımın dışına çıkmış olacağım. ifade etmeden de geçemeyeceğim. Bu amaçlar çok güzel, bunları yapalım, ama önemli olan bunların uygulanması. Bildiğimiz gibi Milli Güvenlik Kurulu'nun tavsiye kararı akabinde Bakanlar Kurulu'nun, sizin raporda ifade ettiğiniz gibi 2010 yılı hedefi bu gidişle tutması mümkün olmayan bir hedef. Bizim bugüne kadar projeye harcadığımız para her halde yaklaşık 13-14 milyar dolar, benim bildiğim kadarıyla olabilir. Kalan 18 milyar dolar bu eğer bir yıla bölünürse yılda 1,8 milyar dolar. Bu projeye para ayrılması lazım. Bunu biz her halde yarısını alamıyoruz. Bu tahsisat bu ödenek verilmeden örnekleri var bizde. Diyarbakır yolu şu bulunduğumuz yol on yıldır ihale edilmiş, para ödenmediği için yapılamıyor. Bizim çok acil ihtiyacımız olan sağlık sektöründe Urfa Devlet

Hastanesi 10 yıldır ihale edilmiş 91'de 10 yılını doldurduk, on birinci yılına girdik. Ödenek eksikliği nedeniyle yapılamıyor. Bu bir proje, sulama projesi değil, elektrik üretim projesi değil. madem bir entegre Kalkınma Projesi bunun bir bütün içerisinde gerçekleşmesi gerek. Umarım bu yorgunluklarımız, bu çalışmalarımız sonucu siyasi karar tarafından bunlar uygulanır, gerekleri yerine getirilir diye umarım. Teşekkür ederim.

Ferhat ŞELLİ- (Şanlıurfa Köy Hizmetleri Araştırma Enstitüsü Müdürü)

Sayın başkan, değerli konuklar, öncelikle dışarıdan gelen katılımcılar için hepinize hoş geldiniz demek istiyorum. Şahsım adına hepinizi saygıyla selamlamak istiyorum.

Biraz önce sayın başkanında belirttiği gibi GAP MASTER Planı temel projeksiyonunda yer aldığı gibi bir MASTER Planımızın temelini önceki 1989 yılında yapılan MASTER Plan ve GAP İdaresince yapılmış olan sosyal eylem planının oluşturduğunu belirtiniz. Bu yüzden ben bundan önceki MASTER Planın temel senaryolarının neler olduğunu ve bugün itibarıyla bunların ne oranda gerçekleştiğini bir irdelemek istiyorum, ve yine bundan önceki MASTER Plandaki aksaklıkların eğer iyice irdelersek bundan sonraki yeni MASTER Plan içinde bazı hedefler oluşturacağı düşüncesindeyim. Şimdi bundan önceki MASTER Plandaki yaklaşımlardan biri, sulama kent hizmetlerinde toprak ve su kaynaklarının geliştirilmesi diye bir madde vardı, fakat şu an itibarıyla özellikle sulama yatırımlarında % 12 dolayına bir gerçekleşme olduğunu görmekteyiz. Arzu edilen hedefin çok gerisinde kaldığı görülmektedir. Onun için özellikle bu yeni MASTER Planda katılım esası da dikkate alınarak sulama yatırımlarında çiftçi katılım olanaklarının iyice irdelenmesi gerektiğini düşünüyorum. Özellikle Enstitümüz tarafından da sulama yatırımlarında çiftçi katılım olanaklarının araştırılması konusunda yeni bir proje başlattığını, buradaki katılımcılara bilgi olması açısından belirtmek istiyorum.

Diğer bir madde modern tarım tekniklerini kullanarak en uygun bitki desenini uygulayarak, arazi kullanımının geliştirilmesi diye bundan önceki MASTER Planımızda bir hedefimiz vardı, fakat bugün itibarıyla modern tarım tekniklerinin kullanımı açısından çiftçi uygulamalarıyla araştırma enstitüsü önerilerini karşılaştırdığımız zaman çok belirgin bir anlamda farklılıklar olduğunu görüyoruz. Bizim yaptığımız çalışmalarda üreticilerle yetmiş beş işletmede bir anket çalışması yaptık, özellikle Harran ovasında üreticilerin uyguladıkları tarım teknikleriyle, modern tarım teknikleri açısından araştırma enstitülerinin üniversitelerin önerileri hakkında çok belirgin farklar olduğunu tespit ettik.

Arazi kullanım yönünden de problemler olmakta özellikle ürün deseni itibarıyla her platformda dile geliyor. 1999 yılında sulamaya açılmasıyla birlikte % 93 oranındaki pamuk bugün itibarıyla halen % 80'ler seviyesinde devam etmektedir. Bundan önceki MASTER Planında da özellikle örnek vermek gerekirse, fasulye, pirinç, ayçiçeği, soya gibi bitkilerde halen ne yazık ki % 0'lar seviyesinde. Yeni ürün deseninde bunlar yer almaktadır. Özellikle bölge için etkin bir ta-

rım politikası yeterince bence oluşturulamadı. Eğitim çalışmasında da aksaklıklar oldu. Özellikle eğitim çalışmasında dünyada gelişmiş ülkelere baktığımız zaman hiçbir ülkede kamu kesimi tarafından sadece kamu kesimi tarafından yapılan eğitim çalışmalarının olmadığını görmekteyiz. Bu yeni MASTER Plan yaklaşımlarında da özellikle eğitimde bir çeşitlendirmeye gidilmesi gerektiğini, hizmetlerde bir çeşitliliğin çiftçilere sunulması gerektiğini düşünüyorum. Yörede bulunan hammaddeleri işlemeye yönelik sanayi dallarına ağırlık vererek imalat sanayinin geliştirilmesi diye bundan önceki MASTER Planı'nda bir hedef vardı. Bugün yapılan çalışmalarda GAP alanında faaliyette bulunan imalat sanayi, Türkiye ortalamasının gerisinde olduğu, iş yeri ve istihdam açısından da % 2 'sini oluşturduğu tespit edilmişti, ve ürün desenini projeksiyonunda da olduğu gibi tarıma dayalı sanayilerde ümit var sanayiler ortaya konulmuştu. Neydi bu? Sanayiler: buğdaya dayalı sanayi, yemeklik yağ sanayi, hayvancılığa dayalı sanayi, İnşaat Malzemeleri Sanayi ve İmalat Sanayi. Bugün itibarıyla ürün deseninde yine olduğu gibi gerçekleşen tarıma dayalı sanayi ile arzu edilen tarıma dayalı sanayiye karşılaştırdığımız zaman yine belirgin anlamda farklar olduğunu görmekteyiz.

Sürdürülebilir kırsal kalkınmanın temel yaklaşımları unsuru olan kamu yatırımları, kamu katılımı, özel sektör ve halk katılımının da, şu ana kadar yapılan yatırımlarda bunların ne oranda gerçekleştiğinin irdelenmesi gerekir.

Buradaki problemlerin ne olduğunu da tespit edilmesi gerekmektedir, ve bundan sonraki MASTER Plana da ışık tutacağı düşüncesindeyim. Özel sektör ve halk katılımı konusundaki problemlerin de iyice irdelenmesi gerektiğini düşünüyorum.

Bundan önceki ilk MASTER Plan, esasında ilk GAP Projesinde toprak ve su kaynaklarının geliştirilmesi düşüncesinde ve bölgeler arası entegrasyonun artırılması düşüncesinde de olduğu gibi bölgenin sosyo ekonomik yapısını değiştireceği ile ilgili bir cümle. Tüm MASTER Planda bunları görmekteyiz. Yine, GAP İdaresince yaptırılan sosyal değerlendirme çalışmasında 450 hane üzerinde yapılan çalışmada aynen şu cümle ifade edilmektedir. Bölgede, GAP'ın uygulamaya geçişinin yarattığı etkiler tüm bölge insanların yaşamına henüz yansımadağı olduğu belirtilmektedir. Bu, idaremizce yaptırılan Sosyal Değerlendirme Planında dile getirilmektedir. Diğer sektörlerde de durumun aynısı olduğunu yapılan çalışmalarda tespit etmiştik. Sağlıkta, okullaşma oranında, kırsal su temininde, kentsel su temininde ve diğer sektörler bence böyle problemler olduğu dile getirilmektedir. Bence burada problem, GAP kapsamında idaremiz kendine düşen görevleri yapmaktadır. Çünkü kurumların zaman mekan ve finansman ihtiyaçlarını planlama açısından ortaya koymaktadır, fakat bunların, karar alıcıların inisiyatifine bırakılmaması gerektiğini düşünüyorum. Onu için idaremizin görevlerinin bir yaptırımcı gücü olması gerektiğini düşünüyorum. Yani bu 388 Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen idare görevlerinin sadece temenni bazında kanunlara bir öneri nezdinde değil de yaptırımcı gücünün de olması gerektiğini düşünüyorum.

Örneğin, işte ben araştırma enstitüsünde çalışıyorum. Araştırma kanunlarına baktığımız zaman bir çok çelişki olduğunu görmekteyiz. Her isteyenin, GAP bölgesinde, her istediğini araştırmayı yapamaması gerektiğini düşünüyorum. Bunun için idaremizin yeni MASTER Planda yaptırım gücünün de görevleri arasında yer alması özellikle kurumlar arası eşgüdümü sağlaması açısından yararlı olacağını düşünüyorum.

GAP idaresince bölgede önem arz edilen araştırmalar konusunda şu ana kadar yüzlerce araştırmalar yapılmış durumda. Yeni MASTER Planda da bu araştırma konularının acaba hangisinin bölge ve ülke ekonomisine katkılarının da ne oranda olduğunun bir irdelenmesi gerektiği düşüncesindeyim çünkü yapılan araştırmanın sonuçlarına baktığımız zaman spesifik önerinin yerine hep geniş zaman cümlelerini görüyoruz. Örneğin, eğitim çalışması artırılmalı, fakat nasıl bir eğitim modelinin bölge için önerileceği, nasıl bir pazarlama yapısını oluşturulacağı konusunda yapılan çalışmalar sonunda spesifik anlamda öneriler olmadığını bazı çalışmalarda görüyoruz. Özellikle şu ana kadar yapılan çalışmaların ülke ve bölge ekonomisine katkılarının neler olduğunu ve bu araştırma sonuçlarının hangilerinin uygulamaya aktarıldığının irdelenmesinin de bundan sonra ki MASTER Plana ışık yutacağı düşüncesindeyim.

Son olarak, yeni Master Planımızın temelini oluşturan katılımcılık konusunda durmak istiyorum.

Katılımcılık bildiğiniz gibi gelişmiş ülkelere özgü bir yaklaşımdır. Kalkınma ve katılımda anlayış belirlenen amaçlar doğrultusunda dışarıdan bir müdahale ile hedef kitlenin yönlendirilmesi anlamına gelmektedir. Esas itibarıyla eğer kalkınma dışarıdan bir müdahale ile değişimi hızlandırmak ve yönlendirmek anlamına geliyorsa sürdürülebilir kalkınma için de katılımın ne anlama geldiğini, yeri ve öneminin ne olduğunu, gerçekte katılımın ne olduğunu, neye ve niçin katılım olduğunun yerel toplumlardan anladığımızın ne olduğunu, kalkınmanın ne, kimler için ne anlama geldiğinin de yeni kalkınma alanında irdelenmesi gerektiğini düşünüyorum. Tabii ki bölgede bir şeyler farklı düzeyde olduğu için katılımda farklı düzeyde olacaktır. Dolayısıyla göreceğiniz gibi katılımda bazı problemler yaşanacaktır. Çünkü, katılımcı yaklaşımda heterojen bir yapı görmektedir. Katılım yaklaşımında önerilen maddelerin bölgenin yapısına uygun olması gerektiğini düşünüyorum. İlk defa idareimizce burada katılımcı yaklaşım olan işte önerilere alınmakta fakat yine bir elbise, terzi ilişkisi ile bağdaştırırsak, ölçünün buradan alınıp Ankara'da dikilmemesi gerektiğini düşünüyorum. Özellikle burada, alt yapı gruplarını oluşturduğunu görmekteyiz. Çok değerli bilim adamlarımız var yani MASTER Planının hazırlanmasında, bu alt yapı ekiplerinde, bölgede gerek üniversitemizin gerek sivil toplum kuruluşlarımızın gerek kurumlarımızdan uzman arkadaşlar var, bunlardan da yararlanılmasının yeni MASTER Planın hazırlanmasında önem arz edeceğini düşünüyorum. Birlikte iş birliğinin yapılabilme koşulu bir taraf olarak kabul edilme anlamına gelmektedir, bunun içinde bir taraf olarak kabul edilmesi içinde örgütlenmeye ihtiyaç vardır. Eğer biz bireyleri örgütleyemezsek bireyler katılım konusunda daha büyük toprak sahiplerinde, tüccarlarda, ulusal ve uluslar arası girişimciler karşısında yerel top-

luların bir taraf konumuna geçemeyeceğini düşünüyorum. Ayrıca yıllardır hazırcılığa alıştırılmış bir sistem içerisinde katılımın nasıl olacağı konusunda da modeller geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. ayrıca yatırımların adil olarak bölgeye yansıtılması bundan önceki MASTER Planımız doğrultusunda gerçekleştiğinde büyük fayda olduğunu düşünüyorum. Çünkü GAP projesinin amaçlarından biri bölgeler arası gelişmişlik farkının giderilmesiydi, fakat sulama yatırımlarının bir bölge bazında kalması bu amacın bölge içinde de farklılıklar olduğunu göze çarpmakta olduğunu görmekteyiz.

Beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Halil İbrahim AKŞİT- (Harran İlçesi Kaymakamı)

Sayın vali yardımcım, sayın müsteşarım, değerli hocalarımız ve muhterem konuklar, Harran kaymakamı, Halil İbrahim Akşit sizleri en derin saygı ve sevgilerimle selamlıyorum. Bu toplantının öncelikle bölgemize ve ülkemize hayırlı olmasını temenni ediyorum. Şu anda ben şurada otururken GAP projesinin kaderini belirleyecek bir insan olarak gördüm ve bundan da biraz irkildim, zira üzerimizde ağır bir sorumluluk var, bu sorumluluğun bilinci içerisinde hareket etmek durumundayız, ve sorumluluk da biraz tüyelerimizi kaldırdı. Öncelikle bu sorumluluk anlayışı içerisinde bu olguya burada bulunduğumuzu düşünüyorum ve burada teklif edilecek düşüncelerin fikirlerin bu projeye olumlu katkıları olacağına inanıyorum. Bendeki dokümana ilave olarak burada birtakım amaçlar hedefler belirlenmiş, uygulamacı birisi olarak üzerinde özellikle durulmasını arzu ettiğim veya benim düşündüğüm üç önemli konu var. GAP projesine kabaca bir baktığımızda, GAP projesi temelinde insan ve yanında su ve toprağın olduğu bir proje olarak akla geliyor. GAP demek; insan, toprak ve su demek . Şu anda benim çok kabaca anladığım ancak bu faktörün üçü de bu projenin başarıya ulaşmasında en önemli unsurlar insan, toprak ve su, eğer bu üçü bir araya gelmezse, GAP projesinin zaten bir anlamı olmaz, yapılmasının bir manası yoktur. Bu noktadan hareket edecek olursak GAP projesinin özünü oluşturacak bu üç unsurun bu bölgedeki önemi üzerinde duracak olursak ben yaşadığım iki hadiseyi anlatarak size bir fikir vermek istiyorum 1998 yılı sonlarına doğru, benim bölgede 23 defa su veren çiftçi olduğunu öğrendim, içimizde ziraat mühendisleri, var bu işin uzmanları var. Yine de ikinci bir hadise de köylerimize gittiğimiz zaman köylerimizin küçük küçük gölcüklerin oluştuğunu gördük, bunlar ne diye sordumuzda, taban suyunu yükselmesiyle oluşan gölcükler olduğunu söylediler. Benim bölgede şu anda en büyük tehlike taban suyunun yükselmesi, yani GAP projesinin başlaması 5 senelik 6 senelik bir süre içinde buraları çoraklaşmış topraklara dönüştürme noktasına geliyor. Bu noktadan bu iki olay bize şu mesajı veriyor diye düşünüyorum.,Yani bu proje hayata geçecekse tam anlamıyla yürürlüğe girecekse yürürlüğe girmeden önce bu iş yapılması gerekirdi diye düşünüyorum. Bölge insanının çok iyi eğitilmesi gerekiyor. Geri kalan unsurlar bençe ikinci planda kalacak olan unsurlar olarak düşünüyorum. Eğer biz insanımızı iyi eğitemezsek, pamuğa 8 defa su verilmesi gerekirken, 23 defa su verir veya kürek kullanmasını dahi bilmez, bu açıdan insan eğitiminin üzerinde durulması gerektiğini, suyun ve toprağın kurtarılması nok-

tasında suyun iyi kullanımı sudan tasarruf edilmesi ve torağın da çoraklaşmadan kurtulması için bu noktada yine eğitimin üzerinde durulması gerektiğini düşünüyorum. İşte bu üç unsurun arkasından gelecek olan ve diğer unsurlara açılacak olan diğer bir gördüğüm 4 unsurda alt yapıdadır. Alt yapının gelişmesi ve diğer unsurların birleşmesi ile 13. madde zannediyorum kendiliğinden ve daha kolay beraberinde gelecektir diye düşünüyorum. Ben Sayın İsmail Demirkoğ'un söylediği sözlere katılıyorum ve özellikle turizm ile ilgili alanları şiddetle destekliyorum. Zira ben ülkemizde çok iyi bir turizm bölgesi olarak tanınan bir bölgede Kaymakamlık yapıyorum. Harran'ı, ben buraya atandığım zaman öğrendim. Bu turistik değerleri maalesef yeterince ülkemize tanıtamamışız ancak acı olan şudur ki dünyada bizden iyi biliyor, onu hep yaşıyoruz, görüyoruz. İşte elimizde özellikle GAP projesinin yer aldığı bölgelerde çok önemli turizm merkezleri var. Ben inanıyorum ki gerçekten GAP projesinden gelecek gelir kadar o bölgelerden turizm geliri elde etmemiz mümkündür.

Bu noktada, bu konunun da çok iyi irdelenmesi uygulanması gerektiğini düşünüyorum. Tekrar bu projenin başarıya ulaşması temennileriyle hepimizi saygıyla selamlıyorum.

Yavuz EGE- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Proje Yöneticisi)

Çok teşekkür ediyoruz Sayın Akşit

Prof. Dr. Abuzer YÜCEL- (Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanı)

GAP denince tarımsal üretim hemen gündeme geliyor, esas zaten buna da dayanıyor. Ben konulara fazla girmeyeceğim. Özellikle şu son 1-2 yıldır yaşadığımız bazı çarpıklıkları burada dile getirmek istiyorum.

Bunlardan biri özellikle gelecekte büyük sorunlar yaratacak genetik materyalin bölgeye girmesi kontrolsüz girmesi, malumunuzdur. Bilinmeyen bir materyalin kontrol dışı buraya girmesi gelecekte telafisi zor sorunlar ortaya çıkarabilir, gördük ve duyuyoruz. Efendim hangi ülkeden hangi firma gelmiş falan yerde çiftçiye vermiş tohumunu. Hiçbir teknik kurumun haberi olmadan bunu denemeye alabiliyor, veya gerekli üretim yapabiliyor. Diğer bir konu, hedefler içinde, özellikle bitki korumacı olmam nedeni ile ben bu konuya değinmek istiyorum. Entegre tarımsal müdahale sistemleri geliştirerek yaygınlaştıracaktır diye bir ifade var, bizim birinci hedefimizle ilgili politikalar içinde. Şimdi bu projelerin ikisini yürüten bir kişi olarak karşılaştığım çok önemli konular var. Bizi bu projeleri yürütmekte en çok sıkıntıya sokan, sağlıklı bir tarım politikamız yok. Dolayısıyla bu projeleri planlarken, gerçekleştirirken şüphesiz hangi ürün ekileceğini ne kadar ekileceğini nerelerde ekileceğini ve mutlaka bilmemiz gerekiyor ki ona göre biz planlar programlar yapalım. İşte %30-40 civarında ürün deseni içinde yer alması gereken bir pamuğun %80-90 olacağı söyleniyor. Bugüne kadar bizi zora sokacak olan sorun çıkmadı, ama ben öyle tahmin ediyorum, üç beş yıl sonra Adana'yı geçecek olan sorunların buna da ortaya çıkacağı kesindir. Dolayısıyla, özellikle bu tarım politikaları konusunda çok kararlı olmamız gerekiyor.

Diğer bir konu tuzluluk konusu, tahmin ediyorum bu konuda ilgili arkadaşım var, bu konuda çalışmaları da var, ondan bahsedecekler biraz önce Sayın Kaymakamım da söyledi. Bizde sık sık karşılaşıyoruz. Taban suyu gerçekten hızla yükseliyor ve bu böyle giderse gelecekte çok kısa bir çoğumuz üzüleceğiz. Dolayısıyla bunu kesinlikle vakit geçirmeden, özellikle bu tuzluluk konusunda yapmamız gerekeni yapmamız gerekiyor. Eğitim konusunda, bunun çok önemli olduğunu yıllarca söyledik, biliyoruz şu anda ilk etapta bu konuda GAP bölgesi kalkınma idaremizle sadece Tarımsal müdahale konusunda eğitimi yapmak üzere bir projeyi yürürlüğe koyduk, ve bu projeden elde edeceğimiz verilere göre gelecekte diğer konularda da çiftçiye yönelik olarak eğitimlerin nasıl yapılacağını özellikle yerel kamu kuruluşlarıyla işbirliğine nasıl gidileceğini tahmin ediyorum burada ortaya koyup gerekli önerilerimizi Bölge idaremizle yapacağız, bunu umarım buradan büyük bir emek karşılığı hazırlanmış olan bu hedeflerin çoğunun bu gerçekleşeceğini 2010 yılına kadar gerçekleşeceğini umuyorum. Ben şöyle bir iki defa okumuştum. Bunların çoğu yapılabilir durumdadır, yeter ki biz sağlıklı politikalar ve faal politikalar üretim ve bu politikalarımızı inatla ve tabiri caizse günü gününe izleyelim. Eğer biz istediğimiz kadar bu projeyi ortaya koysak bile eğer bunun takibi ve köylüye, çiftçiye aktarılması konusunda gerekli zeni göstermezsek bu konuda tahmin ediyorum, fazla başarıya ulaşamayız. Yine Üniversite olarak şu anda planlama safhasında Örnek Köy- Önder Üretici diye bir çalışmamız var. Ancak bu büyük bir proje gibi görünüyor. Örnek köyler oluşturup gerek konuda gerekse sulu tarımda çiftçiyi bu- na özendirmek.

Bunun da ortaya çıkma esprisi şöyledir: Çiftçimiz, Harran çiftçisini çok iyi tanıyorum ben, 25 yıldır tanıyorum, teknik elemandan ziyade, komşusunun yaptığına daha çekiniyor. Dolayısıyla örnek üreticiler oluşturmak sureti ile eğitimi bu üreticiler vasıtasıyla çiftçiye götürmeyi amaçlıyoruz. Ben sözlerime burada son vermek istiyorum. Ancak arkadaşların konuşmasından sonra sıra gelirse tekrar söz alacağım.

Teşekkür ederim.

Yavuz EGE- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Proje Yöneticisi)

Şimdi bir kısa ara vereceğiz. 15dakika'lık saat 3.25'te tekrar burada toplanmak üzere. Yalnız bir dakika toplantıyı bitirmeden önce, sanıyorum Sayın Vali Yardımcısı ayrılmak isteyebilirler, belki ayrılmadan önce bir şeyler söylerler mi bize diye kendisine sormak istiyorum.

Ara vermeden önce Sayın Kaan Peker'i dinleyelim.

Kaan PEKER- (Şanlıurfa Vali Yardımcısı)

Sayın Müsteşarım, Genel müdürüm, değerli katılımcılar,

Öncelikle, Harran Kaymakamı arkadaşımızın konuşmasının başında bahsettiği duygulara katılmamak içten değil. Sadece ülkemizin değil aynı zamanda dünyanın sayılı projelerinden biri

olan Güneydoğu Anadolu Projesinin ileri ki yıllarda alacağı süreci değerlendirmek, bu sürecin içinde yer almak gerçekten büyük bir tarihi sorumluluğu gerektiriyor. Daha önce yapılan GAP MASTER Plan çalışmalarında uygulamadan kaynaklanan diğer taraftan uluslar arası ilişkilerden kaynaklanan bir takım nedenlerle revize edilmesinin zorunluluğu ve bu amaçla yapılan toplantılara bölge illerinde yapılan toplantılara katıldım. Genel olarak bir kaç unsuru saymak gerekirse, revize edilme nedenleri içinde önceliklerin değişmesi, diğer taraftan MASTER Planın makro plan olma özelliği, artık bundan sonra uygulamaya yönelik bir plana olan ihtiyacın doğması, onun ötesinde katılımcı, eşit, paylaşımcı, ekonomik geçerliliği olan bir plana olan ihtiyaç ve en önemlisi de zannediyorum kalkınmanın, gelişmenin insan odaklı olması. Bütün bunlar kulağa hoş geliyor. Fakat diğer tarafta uygulamanın içinde olan bireyler olarak karşılaştığımız bit yalım hususları da belirtmeden geçemeyeceğim.

Şöyle ki yaklaşık iki seneden beri Urfa ilinde vali yardımcısı olarak görev yapıyorum. Belki diğer sahalarda olduğu gibi GAP'ın asıl sorumluluk sahasına giren işlerde de karşılaştığımız husus birden fazla kurumun bu işle sorumlu tutulması. Ülkemizde yaygın olan bir alışkanlık var, eğer birden fazla kurumun görev sahasına işler, bir anlamda sahihsizliğe terk ediliyor. Biz bunu yaygın olarak görüyoruz ne kadar çok sorumlu o kadar çok sorumsuzluk. Dolayısıyla bölgesel kalkınma alanında artık bunun sorumlusunun, net olarak ortaya alana inilmesinin de gerekliliği yapılan bu çalışmalarla ortaya konuluyor. Ankara'da bir plan yapmak , bölgenin ihtiyaçlarını gidermeye yetmiyor. Bunun da ötesinde konuşmacı arkadaşlarımızın belirttiği gibi alana inmek gerekiyor, alanda yer alan insanların planlamaya katıldığı gibi diğer taraftan bu sorumluluğu alan insanların da alana bizzat inmeleri gerektiği kanaatindeyim. İki seneden beri Şanlıurfa ilinde gerçekleştirilen etkinlikte, panelde, konferansta bir anlamda ilerleme olduğunu gözlemledim. Çok düşük düzeyde katılımlar var, yani artık insanımız, özellikle çiftçilerimiz bu tür organizasyonlara pek rağbet etmiyor. Dolayısıyla artık sahaya inilmesi gerektiğini, atölye elbiselerinin, önlüklerinin giyilip bizzat tarlada bu insanlarımızın yanında olunması gerektiğine inanıyorum. Ve bunu yaparken de özellikle kendi örgütleriyle, sulama birlikleriyle, kooperatifleriyle bu işe fiilen destek olunması gerekiyor. Yani insanlarımızın artık kendi sorunlarına kendilerinin sahip çıkması gerekiyor. Devletin öncül olma rolü artık etkin bir biçimde kendini hissettiriyor.

Onun da ötesinde bu tür toplantılar teknik içerikli toplantılar olduğu için işin ilmini yapmış insanlar tarafından daha ayrıntılı bir şekilde muhakkak ki önümüzdeki günlerde daha alt kurulacak komisyonlarda tartışılacak, fakat bizler de uygulamanın içinde yer alan insanlar olarak gerek komisyonlarda yer almak gerek, yazılı olarak görüşlerimizi belirtmek suretiyle bu toplantılara iştirak edeceğiz. Ben alınacak kararların, öncelikle yöremiz daha sonra Ülkemiz için hayırlı olmasını diliyorum.

Saygılar sunuyorum.

Yavuz EGE- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Proje Yöneticisi)

Sayın Peker'e çok teşekkür ediyoruz. Şimdi az önce de söylediğim gibi kısa bir ara vereceğiz.

Arkadaşlarımız bir uyarıda bulundular, Cep telefonlarının kapatılmasını rica ediyorlar. Kayıta problem yaratıyormuş, telefonlarımızı kapatmanızı rica ediyoruz. Şimdi bu oturumu açıyoruz. Dediğim gibi, tartışmalarla devam edeceğiz. En sonda, bir kısa değerlendirme yapacak arkadaşlarımız. Proje ekibiyle birlikte.

Doç. Dr. Mehmet Ali ÇULLU- (Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi)

Dokuz il üzerinde bulunan bu topraklarımız, verimli halde olduğunu hepimiz biliyoruz ve GAP Projesinin esas temellerinden biri de çok değerli toprak kaynaklarımızın burada bulunmasıdır. Eğer bu güzel topraklar olmasaydı herhalde bu projenin olmasının bir anlamı olmayacaktı. Yoksa bu proje bir dağ başında da yapılabilirdi. Esas projemizin temel kaynağını da burada verimli tarım topraklarının bulunması. İleri ki aşamalarda belirteceğim gibi bu topraklar olmadığı sürece tarım topraklarının dikkatli bir şekilde yararlanılabilir bir şekilde ilerde ne fabrika ,ne su, ne insan ve sağlık hiç bir şekilde olmayacak. Yani diğer projenin entegre olmasının bir anlamı kalmayacak. Bu nedenle biraz, önemli ve vazgeçilmez olan bu doğal kaynaklarımızdan biraz bahsetmek istiyorum.

Tarihte topraklarını kaybeden, toprakları erozyonla kaybolan tuzlanan drenajı bozulan alanlarda hastalıklar meydana gelmiş insanlar oraları terk etmek zorunda kalmış, af edersiniz, hayvanlar bile o bölgede kaybolmuştur, bu nedenle, büyük ümitlerle, büyük yatırımlarla masraf yapılan bu alanda ileride daha iyi yararlanabilmek için daha zamanımız varken bu kaynakların etkin bir şekilde çok iyi kullanılması gerekiyor. Bu çerçevede bölgenin temel kaynağı olan bu toprakların detaylı etütleri yapılmış ve bunlara göre bu toprakların dikkatli bir şekilde kullanılması gerekiyor. Bir yandan topraklarımızın üzerine yerleşim alanları gelişirken bir yandan erozyona uğramakta ve maalesef Harran Ovasında da örneğini gördüğümüz gibi tuzluluk hızla artmaktadır. Temel kaynağımız olan bu topraklara su kavuştuğu zaman verimli hale geldi. Su öyle bir şey ki yararlı kullandığımız zaman çok güzel ama iyi kullanılmadığı zaman zararlı olabiliyor. Bir insan içtiği zaman çok güzel bir şekilde derin nefes alıyor ama fazla olduğu zaman da boğulup ölebiliyor. Bu nedenle bu topraklarımızı boğmamak, tuzlandırmamak için ve başka felaketlere neden olmamak için gerekirse bu suyu rasgele kullanılmamak gerekiyor. Şu an da sulama birlikleri bu suyu kullanmakta. Belki şu anda öyle olması gerekiyor ama benim kanıma göre bu suyun mutlak ve mutlak kontrollü ve kısıtlı bir şekilde verilmesi lazım. Harran Kaymakamımızın da belirttiği gibi 23 kere su verilmekte. Tabi çiftçi fazla su fazla üründen dolayı suyu vermekte ve sular toprak yüzeyinde yüzmektedir. Sadece arazinin drenajını bozmuyor, tüm yolları başka yapıları da tahrip ediyor. Bu nedenle bu suyun mutlaka kontrol edilmesi gerekiyor. Aksi takdir-

de bu kadar bol olmayacak yarın bir gün tüm alan sulandığı zaman, bu kadar geniş alanda su sıkıntısı çekeceğiz.

Bir santimetre toprağımız yaklaşık 3000 yıl içinde oluştuğunu düşünecek olursanız 10 santimetrelik toprağımız yaklaşık 30 bin yıl ve 1 metrelik toprağınız ise 100 bin yıl, biz 100 bin yıl bekleyemeyiz. Bu topraklarımızı kaybolduğu zaman bizim burada olmamızın bir anlamı yok, bu nedenle bu temel kaynaklarımızın mutlak olarak dikkatli bir şekilde korunması gerekiyor. Bu yüzden ben her zaman savunuyorum, bir toprak yasaasının olması gerekiyor, aksi takdirde herkes, işini ayarlayan, binasını, yolunu her tarafta yapıyor, bunun geri dönüşümü zor olabilir. Trilyonlarca lira yatırım yapılan bu GAP alanında ileride hüzünlü bir sonuca uğramamız için, şimdiden bu temel kaynaklarımızın, önemli olan temel kaynaklarımızdan toprağın çok dikkatli bir şekilde kullanılması gerekiyor. Bir bina bir yere yapılacaksa mutlak olarak bir kurumun izninden geçmesi gerekiyor. Bunun bilmiyorum, yerel idarelerin değil de daha üst kurumlardan geçmesi gerekiyor ve bu suyun da daha etkin kullanılması lazım. Bizim bölgenin çok özel bir iklimi var. Çok yüksek buharlaşma, sıcaklık ve çok özel toprak özellikleri var, diğer bölgelere benzemez. Buranın özel tarım sistemlerinin olması gerekiyor. İşte bu topraklara göre tarımsal işlemlerin yapılması gerekiyor. Aksi takdirde, yine hüzün olacak. Temel yatırımlar bitirilmeden ikinci aşamalar var. Örneğin, Harran Ovasında, yapılması gereken işler bitmeden arkasına sulama kanalları döşendi. Akçakale'ye kadar sulama kanalları gitti. Arazi alkalileşmiş. Sulama kanalı var orda, çiftçi ne yapsın sulama kanalını. Yalnız çiftçimiz uyanık, yine sulama kanallarını kullanarak tuzu yıkamaya çalışıyor. arazisi de yıkıyor ama bir komşudaki araziye akıyor, komşudan öbür tarafa, dönüp duruyor orada. İşte bu nedenle alt yapı önceden yapılmalı, bitirilmeli ondan sonra ikinci adıma geçmeli. Kaynaklarımız bu kadar bol değil. Özel bir iklim olan bu alanda alt yapı çalışmaları bitirilmeden ikinci adıma geçmemesi gerekiyor. Yine, özel toprak ve iklim özellikleri olan bölgemizde, Harran Ovası'na benzer Suruç Ovası var, diğer bazı ovalarımız var, bunlarda da zannederseniz ikinci planda sulama söz konusu. Buralarda da bu sorunlar göz önüne alınarak alt yatırımların bitirilmeden diğer kanal ve sulama sistemlerine geçilmemesi gerekiyor.

Sonuç olarak söylemek istediğim, toprak kanununun çıkarılması lazım. Toprakların mutlak ve mutlak bir bina dahi gelse bir kanal dahi gelse onun bir üst kuruldan geçmesi gerekiyor yoksa topraklar gittikten sonra sanayinin de sağlığında diğer kurumların da hiç bir anlamı yok. Diğer bir önemli konuda bölgemiz çok kurak olduğu için ormansızlık var. Bu konuda da bir çalışma olursa, özellikle, büyük ümitlerle yapılan Atatürk Barajı'nın kısa bir süre içinde siltasyonla dolması söz konusu olabilir. Atatürk Havzası'nın kısa sürede ağaçlandırılma çalışması yapılması lazım. Yoksa örneklerini gördüğünüz gibi 40 - 50 yıl içinde barajlarımız ekonomik ömrünü doldurabilir.

Teşekkür ederim.

Doç. Dr. Bahri KARLI- (Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü)

Bütün katılımcılara saygılarımı sunuyorum.

Biraz önce sunulan GAP MASTER Planı revizyon çalışmaları artı bundan önce hazırlanan örneğin. 1980'deki Devlet Su İşlerinin GAP MASTER Planında. 1989'daki GAP MASTER Planı ve 1992 yılında yapılan çalışmalarda öngörülen ürün desenleri ile uygulamadaki ürün desenlerinin gerçekleşmediğini görmekteyiz. Dünyanın değişik ülkelerinde de öngörülen ürün desenleriyle hedef yani gerçekleşmelerin birbirini tutmadığı ancak bunların, yönlendirmeye, teşviklerle hedefteki ürün desenine ulaştığını görmekteyiz. GAP proje alanında da birincisi sözleşmeli üretim modelinin yaygınlaştırılması. İkincisi önder çiftçi danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi.

Bu şekilde hem öngörülen ürün desenine yaklaşılabılır, hem de ümit var olan veyahut da tarıma dayalı sanayilerin gelişmesine ışık tutacak olan hammadde temininde problemlerle karşılaşmayabilir. Bir diğeri arazi toplulaştırması yapılan alanlarda tarla içi geliştirme hizmetleri yapılmadan arazi toplulaştırmasına geçilmemesi gerekir. Eğer tarla içi geliştirme hizmetlerini yaptıktan sonra yani altyapıyı yaptıktan sonra tesis yaptıktan sonra toplulaştırmanın bundan sonra yapılması gerektiğini düşünüyorum.

Bir diğeri, organize sanayi bölgelerinin dışında yapılacak fabrikaların bu bölgelere teşviklerle verilmemesi yani organize sanayi bölgesinin dışındaki fabrikalara teşvik verilmemesi çünkü eğer bu bölgelerin dışındaki sanayilerinin gelişmesine bakacak olursak gelecek belki 10 yılda, 2010 yılında Çukurova'daki durumla karşı karşıya kalabiliriz. Bu da teşviklerle yönlendirilebilir. Artı gelecek sanayiler yani tarıma dayalı sanayiler kapasitenin üstünde yapılmamış olur.

Sulama kapsamındaki kırsal kesimdeki çiftçilerin refah düzeyinin yükseltilmesi için bu ifadeleri bir kaç yerde söyledim. Belki doğrudan gelir desteği olacak ama kapsam dışına çıkabilecek ama yine de ifade etmek istiyorum, tarım kredilerinin, tarımsal kredilerin sulanan alanlar ile sulanmayan alanlarda kredilerin farklı olmasını önermekteyim. Çünkü sulamanın geldiği alanlarda tarım üreticilerinin, çiftçilerin, arazilerin değeri artıyor... Devlet trilyonlarca yatırım yaparak oraya su getiriyor iki-üç, sulanan alandaki üreticiler sulanmayan alanlardaki kırsal kesimdeki üreticilere göre daha fazla tarımsal kredi alıyor. Bu bölge içinde, bölgeler arasında, sulanan alanlar ile sulanmayan alanlar arasındaki çiftçilerdeki refah düzeyinin açılmasına neden oluyor. Bu konuda önlemler alınabilir diye düşünüyorum. Bir diğeri, özellikle, topraksız ve az toprağı olan çiftçilerin hayvancılık kredileriyle desteklenmesini veya işte mantar yetiştiriciliği için artı arıcılık gibi teşviklerle yönlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü toprağı olmayan veya az toprağı olan çiftçilerin toprak satın almaları veya yeni arazi edinmeleri mümkün olmayabilir. Eğer biz bu teşvikleri bu çiftçilere verirsek kalkınmanın veyahut da çiftçiler arasındaki gelir düzeyi farkının azalmasını sağlayabiliriz diye düşünüyorum. Bir diğeri tarım arazilerinin amaç di-

şı kullanımının önlenmesi için yerel yönetimlerin detaylı arıtı bölgesel ve ülkesel tedbirler olarak bunlara merkezi yönetimlerin de müdahale ederek arsalar üretmesini konut alanlarını üretmesini arıtı yeni sanayi bölgesi oluşturmasını düşünüyorum. Çünkü Ş. Urfa Harran İlçesi arasına baktığımız zaman yolun sağında ve solunda fabrikaların kurulduğunu görmekteyiz. bu da Çukurova'daki durumu aynen yansıtıyor. Trilyonlarca yatırım yapıyorsunuz o arazilerin katma değerini artırması için sulanmadan önce ve sulandıktan sonra ürün değerindeki artışı elde etmek için yatırım yapıyorsunuz. Bunun üzerine de gelip inşaat yapıyorsunuz, bunların da önlenmesi gerektiğini düşünüyorum.

Bir diğeri çiftçi örgütlenmesi, çünkü her şeyi devletten beklemek mümkün olmayabilir, neden olmayabilir, çünkü gelişmiş ülkelerde bunu da görmekteyiz. Üreticilerin her şeyi kendisinin talep etmesi gerekir, talep edilmedikten sonra yukarıdan bir el size bunu vermez, onun için ne yapılması gerekir ? İşte çiftçi birliklerinin kurulması, çiftçi birliklerinin kurulması için yasal düzenlemelerle bu yapılabilir. Sulama birliklerinin statüsünün değişmesi gerekir,yani İçişleri Bakanlığına bağlı olmaktan özerk hale getirilebilir diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

İsmail DEMİRKOL- (Şanlıurfa Ticaret Ve Sanayi Odası Başkanı)

Efendim ben izin verirsiniz Bahri Hocam'ın bir görüşü ile organize sanayi bölgesi dışındaki alanlarda sinai tesislere izin verilmemesi yolundaki görüşüne karşı görüşümü ifade etmek için söz aldım.

Maalesef, Urfa'da kurulmakta olan II. organize sanayi bölgesi biraz önce, birinci oturumda ifade ettiğim gibi ödenek eksikliği veya verilemeyeşi nedeniyle gerçekleştirilemedi. Yine bilindiği üzere, zenginleşme, kalkınma diyoruz. Projeden hedefimiz budur. Ben yalnız başına tarımla bir ülkenin kalkınamayacağı görüşündeyim. Yine bilindiği üzere, gelişmiş ülkeler, sanayileşmiş ülkeler geri kalmış ülkelerde tarımsal puantasyonlarla üretim yaparlar, ama o üretimi sağlayan ülke yine fakirdir, onun katma değerini alan sanayi ülkesi zenginleşir, o nedenle ben Urfa'da sanayinin teşvik edilmesi, sanayiye yol açılması, kapı açılması görüşündeyim. Bununla kalkınmanın sağlanacağını ifade etmek istiyorum. Ama Bahri Hocama da katılıyorum. Tabi ki bu kadar masraf ettiğimiz bu kadar para yatırdığımız sulama alanlarında, tarım alanlarında sinai tesis kurulmasına izin verilmemesi gerekir, peki nasıl olacak bu? Bu, hem organize sanayi bölgemiz yok, organize sanayi bölgesini gerçekleştiriyoruz hem de onun dışında alanlara kurma izni vermiyoruz, bana göre bugün geçekondulaşmada olduğu gibi eğer idare olarak ilgili yetkili olarak alanlar belirlemezseniz başıboş bırakır hiç bir yere izin vermezseniz kontrol dışında yapılaşma olur. O nedenle bu alanlarımız içinde tesis kurmaya müsait alanların belirlenmesi gereklidir. Bu Batıda da böyledir, Doğu'da da böyledir, Amerika'ya gidin adam kendi çiftliği içinde, pamuk çiftliği içinde bir Çırcır tesisine sahiptir. Doğu'ya gidin İran'da fıstık bahçesi içinde fıstık

kavlatma tesisine sahiptir. Ama yeter ki o tarlası içinde o köy içinde yedinci sınıf arazi üstündeki bir alanın belirlenmesi, orada sınaî tesis kurulmasına izin verilmesi, bizde maalesef ya hiç vermiyoruz, ya hep başı boş bırakıyoruz. Bu başıboşluk bu düzensizlik yanlış bana göre, eksik olan bu tespitin eksikliğidir.

Teşekkür ediyorum efendim.

Halit ÇALIŞ- (Şanlıurfa Valiliği, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürü)

Ben konuşmamı öncelikle farklı bir boyutta yapmak istiyorum.

Bizim Bölge insanı, günümüzde her şeyini GAP'a endeksleşmiş durumda. GAP'la birlikte yörede oluşan pahalılık ve beyinlerdeki beklentilerdir. Bütün insanlar zenginliği ve parayı düşünmeye başladı, bunun nasıl olacağını ama hiç düşünmeden, bu beklentilerin olumlu sonuçlarını görebilmek için psikoloji tabanlı kitlesel çalışmaların da devreye alınması gerektiği kanaatindeyim.

Sürdürülebilir kalkınma kavramı GAP İdaresinin çalışmalarında devamlı gördüğümüz ve kullanmaya devam ettiğimiz bir kavram. İnsan boyutlu çalışmaların da başarıya ulaşması için beyinlerdeki beklentilerin doğru olup olmadığı ile ilgili doğru orantılıdır, varsa bu düşünce ve beklentilerde yanlışların önüne geçilmesi gerekmektedir. İnsanımızın eksikliği tamamlanırsa beklentileri de doğru yönde olacak diye düşünüyorum. Şöyle ki; eğitim, sağlık, spor altyapı gibi sektörlerde devam eden yatırımların tamamlanması veya yapılması gerekenlerin yapılması veya tamamlanması için GAP Kalkınma İdaresi Başkanlığıyla Devlet Planlama Müsteşarlığı Teşkilatı arasında bir bağ oluşturulması gerekmektedir. Bunun uygulama boyutuna gelince, insan tabanlı olan GAP'ın entegre bir proje olması dolayısıyla sosyal boyuttaki çalışmalarına şahit oluyoruz.

Sağlıkla, eğitimle ilgili, bu bilincin yerleştirilmesi için öncelikle insanımızın eksikliğinin giderilmesi doğru bir adım olacaktır. Sağlık tesisi yetersiz ise okulu yetersiz ise yatırım programlarında devasa projeler varsa ve bunlar bir türlü bitirilemiyor veya başlatılamıyorsa GAP İdaresi'nin dokuz ili kapsayan çok büyük bir alana hitap eden çalışmalarda ve hemen hemen her alanda yaptığı çalışmalara bunun da eklenerek Devlet Planlama teşkilatı ile koordinasyon halinde bu yörede devam eden bitirilmesi gereken yapılması gereken yatırımların hizmetlerin ödenekleriyle, süresiyle ilgili olumlu düşüncelerin, fikirlerin ve uygulamaların birlikte yapılması isabet olacaktır. Teşekkür ediyorum.

Mustafa BİLGEL- (Küçük Ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme İdaresi Başkanlığı Bölge Müdürü)

Öncelikle bu, MASTER Plan içinde daha önceki MASTER Planda görülen sanayinin şekillenmesi ile ilgili konuları bu Master Planda çok umduğum kadar değinilmediği kanaatindeyim.

Özellikle bu dönemde sanayinin şekillenmesi geçen Master Planda anlatılırken, bahsedilirken belki şartlar ne olacağı bilinse bile, çok iyi bilinmiyordu ama, günümüzde artık pazar şartları günümüzün sanayi şekillenmesi ortaya çıktığı için bu Master Planda sanayinin şekillenmesi doğrultusunda daha ağırlıklı çalışmalar yapılabilir diye düşünüyorum. Tabii, bu şekillendirirken bunun, şekillendirmeyi sağlayan bunun yine söyleyeceğim sürdürülebilirliğini sağlayan örgütlenme şeklini de koymak lazım. Çünkü insanlarımız sanayide, ben sanayiden de gelen birisi olarak sanayideki örgütlenmemiz her ne kadar mevcut örgütlenmelerimiz var ancak, bunların daha güçlendirilmesi daha katılımcılığın artırılması şeklinde eylem planlarının kurulması ve Master Planda yer alması düşüncesindeyim.

Diğer bir konu da altyapı konusu. Aslında her ne kadar özellikle Başkanımız İsmail Bey bahsettiler ama, ona benim eklemek istediğim konular var. Özellikle altyapıda büyük sıkıntılarımız olacak, yakın dönemde başladı. Bu gün Urfa'mıza bir firma, büyük firmalar bırakın, yerel firmaları yerel dışında da firma gelse verebileceğimiz yer yok. Biz bu kadar diyoruz sanayi gelsin, işte insanlarımızın istihdam sıkıntıları var gelenlere de yer vermediğimiz şu anda karşılaştığımız bir konu. Fakat bunu yaparken de altyapıyla ilgili problemlerimizi çözelim derken de karşılaştığımız büyük sorunlar var. Bırakınız tarım arazilerini sanayi olarak kullanmak tarım dışı arazilerini bile kullanırken büyük sıkıntılar yaşıyoruz. Yine İsmail Bey'in dediği gibi o tür alanları bu sanayi alanları olarak belirlemek lazım , örneğin şu anda yaşadığım bir konu tapulama harici olarak bir yerde ki şu koltuk büyüklüğünde olan taşların olduğu bir yerde serbest bölge kuruyorum karşılaştığım bürokrasi ve yaşadığım sıkıntıları bana sorun. Bu anlamda bir de yerel bürokrasinin bu konuda yardımcı olması lazım veya önünü açması lazım. Belki Master Planıyla ilgili mi değil mi bilemiyorum ama bu konuları biraz da dertlerimizi anlatıyoruz. Özellikle dışarıdan gelen bir sanayiciye bana göre hakkı olmadığı halde 4 milyar lira haciz koyan Belediye'nin olduğu bir yerde sanayinin gelişmesini de sanayi gelişmesinde sıkıntılar yaşanacağı kanaatindeyim. Yaşanan olaylardır. Bunun dışında, özellikle, bu Master Plandaki konulu maddelerin her ne kadar hedefleri politikaları güzel bir şekilde anlatılmış, belirtilmiş, ancak bundan sonraki bunun içinde yer alabilir mi alamaz mı veya daha sonra bunlar belirlenecek. Uygulamasının da yani eylem planlarının uygulanırılığı konusunda da net planlardan ziyade şekillendirmeler ortaya koymak lazım yani bu işin lokomotifini kim olacak ki hangi kurumlar katılacak bu uygulamaya, sorumlusu kim olacak, belki isimleri tek tek belirtilerek veya sorumluluk yüklenerek belirtilmesi lazım çünkü uygulama en büyük problemimiz. Yoksa çok güzel şeyler yazılıyor ediliyor da uygulamaya geçtiğimizde bunun sorumlusu bulunamıyor.

Muhatap kimdir bilinmiyor. Ve bunun izlenmesi çok güzel bir şekilde ifade edilmiş ben bir iki yerinde okudum bundan sonra bunun izlenmesi de izleme kurullarının oluşturulacağı şeklinde söylenmiş. Bunları yazıyoruz çiziyoruz, uygulama planlarına koyuyoruz ama, acaba ne aşamada ne tür aksaklıklar var. Bir de özellikle bu tür projelerde, toplumumuzun yapısından kaynaklanan, insanlar, eli taşın altına konulmadığı sürece, pek kendilerine sorumluluk altına gir-

miyorlar, veya proje başarılı olmuyor. Bir projeyi eğer ortaya koyduğumuz zaman veya önerilerde bulunduğumuz zaman onu elini taşın altına koyacak, insanlarında belirleyerek ve onlarla beraber yürütmek lazım. Özellikle, ben şurada bir örnek vermek istiyorum, tabii konu turizmle de ilgili. Yine İsmail Bey'in bahsettiği gibi. Mesela Halfeti projemiz var, bu projemiz yıllardır konuşulur.. Halfetide insanlar işsiz kalacaklar, işte su altında kalacak, bu insanlara ne yapalım diye biz yıllardır konuştuk, ama sonuçta ne denildi? Denildi ki turizme açalım orayı, turizme açalım demekle de olmuyor. İşte birileri işte yine GAP İdaresi ile beraber KOSGEB olarak taşın altına elimizi koyduk, ve şimdi orada çok güzel çalışmalar yapıyoruz. Şunun için örnek vermek istiyorum, bu GAP İdaresi olarak özellikle bu konuda, sorumluluklar da düşüyor, tabii KOSGEB'e de düşüyor. Bazı konularda lokomotif rolü oynamak zorundayız, yani lokomotif olmadığımız sürece belki maddi de manevi diyeyim katkılarda bulunmadığımız sürece bu projelerin başarı oranı azalıyor.

Son olarak bir şey söylemek istiyorum. MASTER Planda bu kalite konusunda sanayi alanında olsun diğer alanlarda olsun her ne kadar standizasyon ve diğer konulardan Avrupa Birliği'ne uyumdan bahsedilmiş ama, kalitenin geliştirilmesi konusunda rekabet etmemiz için çok aşamalar kaydetmemiz gereklidir.

Teşekkür ediyorum.

Hallî SUBAŞI- (Şanhurfa İl Sağlık Müdürü)

Olayın bir de sağlık boyutu var. Bu tür çalışmalar dünyanın her yerinde yapılmış, elimde birkaç ülkenin ismi var. Çin, Tayland, Mısır, Senegal, Filipinler vb. gibi Akabinde öyle bir pozisyon gelmiş ki, ilk başta tropikal hastalıkların önlenmesi için çok cüz,i miktarlarda ayrılmamış ödenekler, bu barajların sonunda gelen tropikal hastalıkların getirdiği sağlık problemleri çok büyük bir ekonomik boyutlara bürünmüş ve pişmanlık derecesine kadar bu ülkelerde gelişmiş.

Örnek: Sağlık Bakanlığı, Tarım Bakanlığı, Bayındırlık ve Turizm Bakanlığı'nın bütçelerinin büyük bir kısmı bu barajların olduğu yani bu barajlar kurulduktan sonra bütçesini almışlar sırf bu tropikal hastalıkların çözümü için. Ben 1994'te bir yerel canlı yayına katılmışım, Urfa'nın bir tropikal hastanesine ihtiyacı olduğunu söylemişim. Şimdi 2000 yılının 8 inci ayındayız, halen Urfa'nın bir tropikal hastanesi yok, yani olayın bir de sağlık boyutu var. İnsanlar, tarım çalışanları para kazanacak, ülkenin ekonomisi artacak, ancak daha sonra pişman olabilirler. Keşke bu baraj olmasaydı da bu kadar tropikal hastalıklara bu kadar ekonomik götürülerimiz olmasaydı. Tropikal hastalıklar için mesala ne yapabildiniz? Acaba Başbakanlık'ta incelendi mi?

Teşekkür ederim.

Doç. Dr. Bahri KARLI- (Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü)

Biraz önce, Sanayi ve Ticaret Odası Başkanı İsmail Demirkol, görüşlerimle ilgili bir şey ifade etmişti. Şimdi İsmail Bey'in görüşlerine katılmamak mümkün değil, aynen katılıyorum. Ancak, benim ifade etmek istediğim, yani amaç dışı kullanımı önlemek içindi.

Bunun için de, teşvik yasasında yönlendirilmeye yer verilmesi gerektiğini ifade etmekteyiz. Örneğin eğer siz bir teşvik veriyorsanız, bu tarım arazisi üzerinde kurulacaksa, buna teşvik verilmemesi gerektiğini söylemek istemiştik. Bir diğeri örneğin, bugün itibariyle GAP alanındaki tarıma dayalı sanayiler içinde Çırçır-Prese Fabrikalarının yıllık toplam kapasitesi yaklaşık 1 milyon 400 bin yıl, GAP alanında üretilen pamuk ise bunun üçte ikisi civarında, şimdi bakıyorsunuz ki mevsimlik olmasına rağmen üretilen pamuğun üzerinde kapasite var. O zaman ne yapacaksınız? Teşviklerle siz sanayii yönlendireceksiniz, yani, daha çok entegre tesislerin, fabrikaların kurulmasını teşvik edeceksiniz. Eğer kapasitenin üzerinde çırçır varsa veya üretici demokrasilerde zorlama olamaz, ancak yönlendirebilirsiniz., üretici kendi imkanlarıyla fabrika kurabilir, ama siz teşvik vermezseniz, o zaman belki kendi imkanlarıyla başka fabrika kurmak isteyecektir, bu sefer teşviklerle yönlendirmiş olabilirsiniz diye ifade etmek istedim.

Teşekkür ederim.

Yavuz EGE- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Proje Yöneticisi)

Sivil Toplum Örgütlerinden konuşmak isteyen kimse yok mu? Örneğin, Önder Çifçi Derneği Temsilcisi konuşmak istemezler mi?

Bundan sonra ki toplantılarda inşallah hazırlıklı olacağız.

Ş. Tuğba BAYRAM- (Sağlık Müdürlüğü Eğitim Şubesi)

1995 yılından beri bireysel olarak GAP'la ortak çalışmalarımız oldu,yani, benim müdürlüğümün, benim bireysel katıldığım, işte çok amaçlı toplum merkezleri, GAP'ın ayaklarından birini oluşturan eğitim ve sağlıkın beraber yürütüldüğünü, bölge insanını tanımak, onların hayatlarının içine girmek, onların yaşantılarını gözlemlemek, onların eğitim düzeylerini belirlemek, eğitim ihtiyaçlarını tespit etmek, 95-2000. Beş yıllık süre içinde bayağı yol kat ettik. Bir sürü genç kıza kadına ulaştık. Yapılmak istenen şeyler güzel, fakat prosedür gereği biz en alt kısım, ben ebe-yim, ve inisiyatifi en az elinde bulunduran insanlardan biriyim. Urfa'da 4 tane ÇATOM vardı, şu an 1 tanesi ayakta. Yakutiye ÇATOM, ekonomik, finansman sorunları nedeniyle istenilen çalışmalar yürütülemedi çok az insana ulaşabildik. Fakat bu işe gönüllülük temelinde başladık, ve beşinci yılın sonuna kadar bunu çok iyi getirdik, fakat bugün itibariyle artık finansman tamamen kesilmesi, bizi oraya götürecek araç dahi bulamamak vs. Yani bu kadar kötü olanaklardan istenilen çalışmalar tam olarak yerine getirilemedi. Fakat hiç mi bir şey yapılmadı. Hayır, çok

güzel şeyler yapıldı. Bölge kadınına, genç kızlara, sağlık anlamında, okuma, yazma, kendini ifade etme, işte genç kızlık sorunlarıdır, evlilik sorunlarıdır, yani bir kadının hayatını oluşturacak her anlamda eğitimler verdik..biz elimizden geldiği kadar gönüllü gittik, biz bu bölgenin insanıyız, ben Urfa'lıyım. Ve mümkün olduğu kadar hem kendi Müdürlüğüm adına hem Urfa'lı olarak, hem bir bayan olarak, en iyi hizmeti vermeye çalıştık.

Sağlık Müdürlüğü adına hazırladığım raporlar var Çalışmalarımızı ve raporlarımızı Başbakanlığa gönderdim, hiç cevap gelmedi, hiç açıklama olmadı buna da çok alındık.

Yavuz EGE- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Proje Yöneticisi)

Evet buyurun Sayın Dekanım.

Prof. Dr. Abuzer YÜCEL- (Haran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanı)

Bir önceki toplantıda arkadaşımız bir konuya deyindi,

Artık soruların başladığı bir dönem yaşıyoruz. Dolayısı ile ortaya çıkacak sorunların çözüm arayışına girdik. Devlet olarak, tarıma dayalı bir kalkınma modeli, mutlaka yapmamız gerekiyor. Gelecekte tarımsal nüfusu azaltabilecek, tedbirleri şimdiden bölgede düşünmemiz gerekiyor. Bunu yapmadığımız takdirde yine kırsal kesimde gelir dağılımındaki eşitsizlik eğitimi de sorunlar belki katlanarak artacaktır.

Dolayısıyla devletin bu konuda da politikalar üretmesi, tedbirler alması gerekiyor.

Tarım konusuna gelince şu bir gerçektir eğer biz bizim tabirimizle mono kültür tarım yani tek düze tarım burada kabullenirsek sağlık tutun ekonomik sorunlara kadar bir çok sorun gündeme gelecektir.

Tarım politikası konusunda da devletin kabul edilebilir bir politikayı mutlaka üretmesi gerekir. Evet, demokratik bir ülkeyiz, hür bir ülkeyiz, herkes ektiğini biçer fakat, bunu yaparken dediğim gibi devletin geleceğini düşünmesi gerekir.

Şimdi mono kültür tarım dedik, bahçe tarımı hiç yer almıyor, hayvancılık teşvik görmüyor. Biraz önce Bahri Bey'in de dediği gibi bu teşvikler konusunda özellikle tarımda verilirken bu tür konularında ele alınması gerekir,almadığımız takdirde biraz önce söylediğim gibi sağlıktan tutun ekolojik sorunlara kadar bir çok sorun gündeme gelecektir. Örneğin: Sayın sağlık il müdürümüz, eğer biz mono kültür tarımı devam ettirirsek gelecekte zararlı hastalıklar artacaktır. Bunlara karşı yoğun ilaç kullanımı söz konusu olacaktır. Sivrisinek gibi bir çok vektör gibi insan sağlığını direk ilgilendiren zararlılar, böcekler tarım alanlarında çoğalıyor. Dolayısı ile bunların yoğun ilaçlama sonrası kazanacakları direnç gelecekte sağlık konusunda çözümünü zor sorunları ortaya koyacaktır. Ama bir poli kültür tarımda örneğin bir bahçe tarımının entegre edildiği, bir hayvansal üretimin, entegre edildiği bir tarım sisteminde bu tür sorunlar daha az ortaya çıkabilecektir.

Dolayısıyla ile tarım politikasının da mutlaka şekillenmesi gerekiyor. Bilmiyorum Bahri Bey pek değinmedi ama bu kooperatifçilik konusu maalesef pek rağbet görmüyor, fakat biz çiftçinin kalkınmasını istiyorsak bizim çiftçiye götüreceğimiz hizmetlerin yerini bulmasını istiyorsak, mutlaka bu kooperatifçilik konusunu benimsetmek ve çiftçinin kooperatifler muhalefeti ile üretim yapması, kooperatifler muhalefeti ile girdilerin temin edilmesi, hem üretimin daha çok ve sağlıklı olmasını sağlayacaktır. Dolayısıyla bu konuda mutlaka olumlu adımların atılması ve gerçek adımların atılması gerekir.

Bunun da dediğim gibi kontrol edilerek yani bizzat bu işi yapan, örneğin GAP tarafından organize edilerek, kontrol edilerek yürürlüğe konulması gerekir. Şimdilik diyeceklerim bu kadar.

Teşekkür ederim.

Halit ÇALIŞ- (Şanlıurfa Valiliği, İl Planlama Ve Koordinasyon Müdürü)

Şimdi dokuz ilde oluşan bu GAP alanında düzenli projelerin yapılması, izlenmesi, kontrol edilmesi ve planlamaların yapılabilmesi için bir veri tabanının oluşturulması mutlaka gereklidir.

Gerek sağlık, sosyal, tarımsal, ve diğer alanlarda olaylara genel olarak değil de objektif bakabilmek hızlı ulaşabilmek için ve yapılacak planların projelendirmelerinin daha sağlıklı yapılabilmesi için her alanda mutlaka bilgisayar ortamında bir veri tabanının oluşturulması gerekiyor.

Ankara'da ki bölge idaremizde böyle bir sistemin oluşturulduğunu biliyorum ama eksik.

Örneğin,GAP alanının jeoloji haritasının, toprak haritasının, iklim haritasının, bitki deseni haritasının, sulama şebeke haritasının, yol haritasının ve buna benzer tüm verilerinin bilgisayar ortamında hazırlanması gerekiyor. Şehir planlarının ve buna benzer diğer planların bilgisayar ortamına girmesi gerekiyor ki bunlarla ilgili herhangi bir planlama yapıldığı zaman olayı geniş alana uğramak yerine tekrar gitmek yerine laboratuarda hızlı bir şekilde ulaşarak daha sağlıklı bir şekilde incelemek gerekir. Örneğin, siz bir alana yürüyerek de gidebilirsiniz ama araba ile de gidebilirsiniz sonuçta hız farkı vardır. Biz bu kısa süre içerisinde projelerimize sağlıklı yaklaşmak istiyorsak dağınık halde değil, raflarda ki bilgilerle değil sayfalarca dolaşmaktansa, bilgisayar ortamında olaya daha hızlı yaklaşabilmek için bu olaya ihtiyacımız var, bu nedenle en hızlı bir şekilde bu sisteme girilmesi gerektiğine inanıyorum.

Ş. Tuğba BAYRAM- (Sağlık Müdürlüğü Eğitim Şubesi)

Mikrofonda konuşmak, çok alışık olmadığımız bir şey olduğu için konuşmalarımı çok iyi ifade edemediğimi düşündüm.

Bizim Sağlık Müdürlüğü olarak hazırladığımız rapor var. Şimdi içinde önemli olan birkaç tane madde var, bunları sizlere iletmek istiyorum.

Bir ülkede hükümet olarak tropikal hastalıklar için bir bütçe ayrılması, bakanlıklar arasında entegre çalışacak bir ünite kurulması ve gerekli planlamanın yapılması gerekir. Sağlık Bakanlığı, Bayındırlık, Turizm, Milli Savunma, Maliye, Tarım Bakanlıklarını içine alan GAP yöresi hastalıklarının kontrol komitesi kurulmalıdır. Bu komite bölgedeki su kaynaklarını, akarsu ve göllemi saptayarak yerleşim alanlarının her birinde birer sağlık istasyonu kurmalı, var olanları da bu hastalıkları teşhis edebilecek bir şekilde donatmalı, yeterli malzeme ve ekipman sağlamalıdır. Çok acele olarak bölgede ki sağlık istasyonlarında alacak uzman hekim ve yardımcı personelin yerleştirilmesi çalışmalarına başlanmalıdır. Bu konuda çok geç kaldığımızı belirtmemiz gerekir.

Tropikal hastalıklarla mücadele edebilmenin ilk şartı, bu hastalığı iyi tanıyabilecek ve tedavi edebilecek bu konuda eğitilmiş uzmanların yetiştirilmesi ve bölgemizde görev almasının sağlanmasıdır.

Uzmanlara yardımcı olacak eğitilmiş teknisyenlerin bulunması, uzmanlara bu görevleri yerine getirmede son derece yararlı olacaktır. İlimize tropikal hastalıklar hastanesi açılarak kalifiye personel ve tıbbi malzeme yönünden desteklenmelidir. Ayrıca yeni yeni sağlık yatırımlarına gidilerek hızlı ve mobil sağlık hizmetleri artırılmalıdır.

GAP bölgesinde parazitoloji dalında uzmanlaşmış sağlık personeli tarafından tüm bu çalışmalar denetlenmelidir.

Sağlık hizmetlerinin kayıtlarının tutulabilmesi için geniş bir bilgisayar ağına geliştirilmesi kalifiye personelle desteklenmelidir.

Hastalığın bölgeye yayılmasını önlemek için önce bölge insanın taramadan geçilerek hastalığın bulunması gerekir. Sonra bölgeye dışarıdan gelenlerin mutlaka tropikal hastalıklar bakımından muayenesi yapılarak değerlendirilmesi gerekir. Bölge insanın anlayacağı dilde sağlık eğitim programları afişlerle desteklenerek köylerden başlanıp, tüm yerleşim yerlerinin sağlık eğitimine alınması sağlanmalı ve bu eğitim alanlarına sertifika verilmelidir. GAP bölgesinden yerleşik ve göçer düzeyde yaşayan tüm insanların bu sağlık eğitimi almaları sağlanmalıdır.

Bölgedeki halkın sağlık eğitimi ön plana alınmalı halka sağlıklı ve iyi içme suyu temin edilmelidir. Bölgede ki insanlar dikkatli ve sıkı bir muayeneden geçirilerek, varsa hastalar ayrılmalı ve özel tedavi merkezlerinde doğayı kirletmeyecek şekilde tedavi edilmelidir.

GAP yöresinde, dışarıdan özellikle Güney hudut köyleri ve Güney komşularımızda çalışmak üzere gelenler mutlaka çok iyi muayene edilerek şistomiyazis kesin belli olduktan sonra ellerine bir sağlık belgesi verilerek bölgede çalışmalarına müsaade edilmelidir. Devam ediyor isterseniz okuyayım, zaten rapor hazır size sunmak için getirdik, üç gündür hastane personelimizin katıldığı bir kongre var, bu tropikal hastalıklarla ilgili bugün biz katıldık. Ben bir ebeyim kongreye katıldım ama çok iyi anlayamadım, yani sonuçta bir doktor eğitim düzeyinde fakat bana, hatta

hizmetliye şoföre anlayabileceğimiz şekilde bir eğitim. Artık o seviye tespit edilerek herkesin halka indirilerek bütün herkesin bu eğitim alması gerekiyor.

Sonuçta GAP olarak hüsrana uğramayalım. Ve en iyi şekilde yararlanabilelim.

Teşekkür ediyorum.

Yavuz EGE- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Proje Yöneticisi)

Raporu da sizden rica edelim. Ben bir tekrar hatırlatma da bulunmak istiyorum. Sizlere dağıtılmış bulunan formları doldurursanız çok önemli bir katkıda bulunmuş olacaksınız.

Şimdi söz almak isteyen başka arkadaşımız.

Buyurun efendim.

**Metin KANATLI- (TMMOB, Ziraat Mühendisleri Odası İl Başkanı,
Şanlıurfa Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Üyesi)**

Bu planı taslak olarak elime aldığım da ilk önce şunu düşündüm gerçekten bu bölgeyi gerekli olan bir program, taslak. Çok değerli bilim adamlarımızın hazırladığı bir program ziraat mühendisleri odası olarak nasıl bir katkıda bulunabiliriz diye kendi kendime düşündüm. Zannediyorum bu taslak programı bizler program neticelendikten sonra netleştikten sonra tam amaçlar için hedefler belirlendikten sonra izleme ve değerlendirme de bizler rol alabiliriz. Hem bölge içerisinde bu dokuz ili için hem de genel olarak Türkiye ölçeğinde Türk Mühendis Mimar Odaları Birliği adına, Ziraat Mühendisleri Odası adına zannediyorum bizler izleme ve değerlendirmede katkı sağlayabiliriz. Hatta bugün çok fazla konuşmamın sebebi de yönetim kurulu üyesi olduğum odanın üyeleri şu anda bu salonda ve çok değerli bilgilerini aktardılar.

Bunlar aynı zamanda odamızın üyeleri olmasından dolayı hem ben onur duydum ve düşüncelerine ekleme yapma gereği duymadığım için, teşekkür ederim.

Yavuz EGE- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Proje Yöneticisi)

Teşekkür ederiz Sayın Kanatlı,

Tabi mutlaka katkıların olacak izleme ve değerlendirme aşamasında ama öncesinde de yapılacak olan diğer çalışmalara da katkıda bulunursanız ayrıca memnun oluruz.

Teşekkür ederim.

Mehmet POLAT- (İktisadi Planlama Ve Finans Modelleri Grup Yöneticisi)

Sayın Başkan, saygı değer katılımcılar, İsmail Bey çok doğru bir biçimde şunu söylediler alt yapı eksiklikleri, bunların birinci öncelik olarak karşılanması gerektiğini belirttiler. Tabi bu alt

yapı yapılırca her türlü iktisadi faaliyetin yapılması dahiline geliyor. Bu şekilde insanların tüm insanların üretime katılımı tesis ediliyor. İsmail bey'e, turizm potansiyeli konusundaki görüşlerine de katılıyoruz. Gerçekten faaliyetlerin tek faaliyet olmaması gerekir. Zaten bir Pazar ekonomisi çerçevesinde yaşam standartlarının yükselmesi ile beraber, sağlık standartlarının yükselmesi ile, eğitim standartlarının yükselmesi ile beraber çünkü bunlar hep birbirini etkileyen şeyler. Turizm potansiyeli de iyi bir tanıtım yapılırsa büyük gelirler temin eder, ayrıca yüksek istihdam olanakları da turizm sayesinde olabilir çünkü bildiğiniz gibi sanayi de yüksek istihdam sağlamak o kadar kolay değil. Özellikle çağdaş üretim teknikleri emeği canlı emeği özellikle en aza indirecek şekilde geliyor. Ama ticari aktivite de turizm aktivitesinde otelcilik, lokantacılık ve benzeri faaliyetlerde ki istihdam olanağı reel üretimle bağlantılı bir biçimde daha yüksek olacaktır. O konuda da bize söyledikleri yol gösterecek nitelikte tabi siz bu alanlarda bire bir yaşayan arkadaşlar, olaya daha iyi deyinirsiniz.

2010 yılında bitmesi için, gerçekten iki milyar dolara yakın yıllık kaynak gereksinimi ortaya çıkıyor. Bu tam bitebilir mi yani ben kain değişim gelişmeler nasıl olacak bunu da kestiremiyorum. Ancak planı beraber hazırlarsak, plana katılırsak, planı tanıtırız, sahip çıkarsak, sivil toplum örgütleri ile, yerel kamu kurumları ile beraber sahip çıkarsak, onun gerektirdiği projeleri daha alanda hazırlayabilirsek yani biz hepimiz geçiciyiz aslında kurumsal olarak takip edersek herhalde bu işlerde daha iyi şekilde olur diye ümit ediyorum.

Bir de burada meseleyi dinamik boyutta düşünmek lazım, basit bir örnek vermek gerekirse eğer 100 birimlik üretim faaliyetiniz varsa üretiminiz 100 birim ise bunun 20 birimini 100 milyar dolarlık bir üretiminiz var % 20'sini yatırım faaliyetine ayırırsanız bu 20 milyar eder. Bunun 200 çıkarttığımızda 40 milyar dolarlık bir yatırım faaliyetiniz potansiyeliniz ortaya çıkıyor. Yani büyüdükçe bu faaliyetlerin sorunları potansiyeli de yükseliyor. Onun için de ümitsizliğe kapılmamak gerek diye düşünüyorum.

Ferhat Bey arkadaşımızın söylediği sulama yatırımlarında çiftçi katılımı bütün faaliyetlerde olayın içinde olanların katılımı elbette ki planın gerçekleştirilebilmesine imkan dahiline sokacaktır diye düşünüyorum.

Sayın kaymakamın söylediklerine katılmamak imkan dahilinde değil yani insan toprak, su ilişkisi çok önemli. Ve bu planda ki yaklaşımda her açıdan sürdürülebilirliği içeriyor yani toprağın ömrünü uzatmak, barajın ömrünü uzatmak bunlar çok önemli şeyler. Üretimin karlı bir biçimde yapılmasını sağlamak ve üretilen ürünlerin tüketiciler tarafından talep edilen şeyler olmasını gözetmek gerçekten iktisadi anlamda da sürdürülebilirliği beraberinde getiriyor. Tabi dedikleri 23 defa su verilmesi vs. muhtemelen bunları da sanıyorum idari önlemlerle, kanuni önlemlere değil de bir şekilde ekonomik veya da eğitimle halletmek daha uygun olur.

Sunumda sayın Başkan belirttiler bütün kurum ve kuralları ile işleyen bir Pazar ekonomisinden bahsettik. Şimdi Pazar ekonomisi kuralsızlık değil her şeyin kuralları var. Yani özellikle örnek aldığımız Batı ülkelerinde nereye, hangi yapıyı yapacağımız, nasıl yapacağımız ve nerelerden geçeceğimiz bellidir biz de elbette kuralların konması gerekir, yani kuralsız olmaması gerekir. Zaten günümüzde gerek özel kesimde gerek kamu kesiminde Pazar ekonomisi ve kuralları ile işleyen bir, özellikle örgütlenmiş kesimlerde kabul edilen bir şey. İsmail Bey'de bunu vurguladılar.

Şimdi bir başka sorun tabii bu benim uzmanlık alanım değil ama ürün deseni meselesi gündeme geldi. Yani ürün deseni bir anlamda varsayım yani bir şeyi yaparken önceden varsaydığınız bir şey bu birebir tutmayabilir belki ama şunun da olmaması lazım. Yani tüketiciler tarafından veya da fabrika üreticileri tarafından talep edilmeyen ürünlerinde üretilmemesi gerekir. Yani orada ki ilişki müdahalesiz yürümelidir diye düşünüyorum bir şekilde onun yöntemi var tabii fakat eğer bir araç kullanıyorsanız. Burada mono kültür bir eğitim değil de çok yönlü sürdürülebilir bir üretim yapısını teşvik etmek gerekir diye düşünüyorum. Organize sanayi bölgeleri ve uzmanlaşma ve benzeri konularda söylenenlere şahsen ben katılıyorum. Hamit Çalış arkadaşımızın İl Planlama müdürlüğünden söylediği bekleşilerin yüksek veya boş oluşturulması veya bekleşilerin gerçekçi oluşturulması her zaman gerekli olan bir husustur diye düşünüyorum. İl Sağlık Müdürlüğünden gelen şeyler onlara da katılmamak elde değil, her şeyden önce sağlık ile ilgili özellikle burada yaşayan doktor arkadaşlarımız, hemşire arkadaşlarımız daha iyi bilirler, onların yönlendirmeleri daha iyi bir sağlık alt yapısının oluşturulması için çok önem arz ediyor. Genellikle burada aldığımız eleştiriler olumlu yönde ben bütün katılımcı arkadaşlara teşekkür ediyorum.

Gökân METİN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Planlama Ekibi)

Hepimizin hatırlayacağı gibi Nisan ve Mayıs aylarında dokuz ilde, Urfa'da dahil olmak üzere bir toplantı yapıldı. Ve yapılan toplantının amaca sizlerin görüşlerini almak. Bir Master Plan hazırlanacak bölgesel kalkınma planı, bu plan hazırlanmadan önce ise sizin görüşleriniz nelerdir. Ne gibi beklentileriniz onları öğrenmek amacı ile yapılmıştı. Şu anki burada yapılan toplantı da ise aradan geçen süreç içerisinde ve sizden gelen görüş ve eleştirilen doğrultusunda hazırlanan çalışmayı size tanıtmak ve bu konuda ki katkılarınızı almak. Sosyal planlama ile ilişkili olarak aldığım katkılar beni memnun etti. Bu konuları daha çok benim konum üzerinde sağlık, izleme, değerlendirme, veri tabanının oluşturulması, Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM) ya da kadın çalışmaları ve bununla birlikte katılımcı nasıl işleyeceği konularında yoğunlaşıyordu.

Öncelikli olarak bu katılım konusundan bahsetmek istiyorum. Hepimizin bildiği üzere 1989 master planının bir katılım boyutu yoktu. Şu andaki hazırlanmakta olan planın ise bir katılım boyutunun olduğundan bahsediyoruz ve harekete geçirmeye çalışıyoruz. Bu konuda biz plan grubu olarak çeşitli konularda işte biz buna çiftçiler diyoruz, sulama birlikleri diyoruz, özel sektör

diyoruz, dezavantajlı gruplar olarak adlandırdığımız kadınları ve gençleri yoksulları az topraklılar diyoruz. Katılımı nasıl sağlayabilmek için bir model çalışması başlatacağız. Ve bununla ilgili olarak da uzman gruplar oluşturuldu ve uzman grupları birebir şekilde bölgeye gelerek bölgedeki ilgili kişilerle, kurumlarla ve hedef gruplarla birlikte çalışma yaparak bir katılımçılık modeli nasıl yapılabilir. Plan ve proje içerisinde nasıl uygulamaya geçirilebilir diye bir çalışma yapılacaktır. Bu konuyu bilmenizi istiyorum.

Diğer bir konu ise somut olarak şu anda meydana gelen şey bu yeni katılım konusunda ve sağlık konusunda biz plan grubu olarak Diyarbakır tabipleri odasından bir çalışma yapmasını istedik. Bu çalışmada bölgenin dokuz ilin sağlık sorunları nelerdir ve bu sağlık sorunlarına ilişkili olarak ne gibi politikalar geliştirilmelidir. Buna yaparken hem bölgeyi bilmesi ve hem de sivil toplum örgüt olması açısından Diyarbakır tabipleri odasını tercih ettik. Diyarbakır tabipleri odası bu dokuz ildeki sağlık il müdürleri ile, sağlık personeli ile ve hedef gruplar olarak adlandırdığımız ve çalışmadan etkilenecek olan kesimler için bir çalışma başlatacaktır. Ve o konuda da oradan gelen bilgiler doğrultusunda ve yine sizden gelen görüşler doğrultusunda bu yapılacak olan çalışmaların neler olacağını plana yansıtmaya çalışacağız.

Bu tropikal hastalıklar konusuna gelmek istiyorum, 89 mastır planı sağlık hedefleri amaçlarından bir tanesi de buydu. Bölgedeki soğumadan doğan hastalıkların izlenmesi ve bunların kontrol altına alınması.

Bunun uygulamaya geçilmesi sadece Diyarbakır'da oldu, Diyarbakır'da bulunduğu gibi bir tropikal hastalıklar merkezi oluşturuldu, ve şu an orası aktif bir şekilde çalışmıyor, peki niye Diyarbakır oldu Urfa'da kurulamaz mı bunlar aslında ayrı şeyler. Aslında bunların en büyük nedeni bizim şu an eleştirdiğimiz gerçekten çok doğru noktaları eleştirdiğimiz 89 mastır planının gerek ürün desteği açısından olsun, gerek illerin gelişmesi açısından olsun, gerek kurumsal kalkınma ve sanayi açısından olsun uygulamaya tam geçirilememesidir. Bu noktada hazırlanacak olan plan, proje ve amaçlar yatırım programına geçirildiği takdirde ve bunun için bir çerçeve belirlendiği takdirde olmaması için bir neden yok.

Bu noktada her şeyden önce dediğiniz gibi bu hazırlanacak olan çalışmanın içeriğine bağlı, bu doğrultuda Sağlık İl Müdürlüğünün hazırlamış olduğu bu raporun ben değerli bir katkı olarak görüyorum.

ÇATOM konusunda konuşmak istiyorum.

ÇATOM'lar yedi veya sekiz ilde ve 22 tane merkezden oluşur. Bunların bir kısmı kırsal alanda, bir kısmı kentsel alanda ve dolayısı ile de merkezlerin büyüklüğü ve sayısı ile doğru orantılı olarak da finansman bulunması ve gereken kaynakların aktarılmasında da bazı sorunlar yaşanabiliyor. Ama bu yaşanan sorunların varlığını mağdur göstermiyor. Çünkü bu ÇATOM projesi ilk başladığı zaman Urfa'da hedef 65 ÇATOM açmaktı 2005 yılına kadar şu an 2000 yılında

yız ve gelinen sayı 22 dir. Bu yüzden dediğiniz gibi aslında o finansman sorunun çözmek için biz bu plan çerçevesinde düşüneneğimiz bir nokta olacak. Ve yine bu kadınlara ilişkili olarak da dokuz ilde bir kadın çalışma grubu başlatılacak. Kadın çalışmalarında da yine hedef gruplarla ilgili kurum ve kişilerle görüşmeler yapılacak.

Son olarak izleme, değerlendirme ve veri tabanı oluşturulmasına geliyorum. İzleme, değerlendirme bizim şu anda hazırlamakta olduğumuz bölgesel kalkınma planının iç tanımında yer alıyor. Sekizinci madde olarak izleme, değerlendirme sisteminin oluşturulması ve hepimiz biliyoruz ki bir izleme değerlendirme olmadan neyi ne ölçüde gerçekleştireceğimizin farkına varılamayacak. Ve biz bütün bu bölge üzerinde yani bütün bu dokuz ili kapsayan kalkınma planından bahsediyorsak izleme, değerlendirme de bunun olmazsa olmaz parçasında yer alıyor. Bu konuda aslında bazı çalışmalar başlattık bunun ilk aşaması veri tabanının oluşturulması olacak. Şu an bu veri tabanı oluşturulması hazırlıkları bitmiş durumda değil. Ama sizinde katkılarınızla bir izleme, değerlendirme sistemi oluşturulacak ve bu konuda da veri tabanı ile ilgili olarak ta çeşitli kurum ve kuruluşların görüşleri alınacak.

Teşekkür ederim.

Erkan ALEMDAROĞLU- (GAP İdaresi Şanhurfa Bölge Müdürü)

Teşekkürler, Sayın Başkan, kıymetli katılımcılar, az kişinin katılacağı fakat özlü bir toplantının olacağını umduğum bu toplantıdan umduğumu buldum doğrusu.

Esas itibarı ile Master Plan yada GAP bölge kalkınma planı toplantıları Nisan ayında başladı. Fakat bu çalışmaların sonuca ulaşması Temmuz ayında başlamıştır. Eski Hazine Dış Ticaret Müsteşarımızın katılımı ile başladığını biliyorum aslında. Ve iki aylık bir çalışmanın sonucunda mevcut datanın bölgede toplanması ile ortaya tabi ki ilk bilgilendirme toplantısından gelen datasında buna eklenmesi ile ortaya amaç, hedef, politikaların belirten bir plan ortaya çıkmıştır. Bu çalışmalar sizlere yollanmış ve sizler tarafından değerlendirilmiştir, ve burada bu çalışmalar tartışılıyor şu anda esas itibarı ile bu çalışmalara üç ayı yerde devam ediyoruz. Dokuz ili dokuz günde bitirmek yerine üç günde bitirmek seçimini hızlilik açısından seçtik. Dolayısı ile şu anda iki ayı yerde bu konular tartışılmakta burada Master Plan grubunun başında olan Sayın Yavuz EGE Bey'in bulunması, Şanhurfa'ya verilen önemin ortaya koyulması diye düşünüyorum. Şanhurfa tarımsal kalkınmayı başlatan bir yerdir.

Dolayısı ile önemine, karşılığını bulmuştur diye düşünüyorum. Sayın Başkanın idraki ile burada ikinci toplantı yapıldı.

Yapılan bu ikinci toplantıyla ben özel sektöründe tabi ki buna katılımı ile kamu kuruluşları ile halkın katılımının özdeşleştirildiğine inanıyorum. Halkın sadece halkın söylemlerinin plana yansımalarının yanı sıra kamu kuruluşlarının onlara özdeş olması esas diye düşünerek, biz halkı özel

sektörü ve kamu kuruluşlarını değişmez bir üçlü olarak kabul ederiz. Ve yapılan çalışmalar o anlamda olur ve özel sektörün tabii ki değişmez katkısı endüstriyel tesislerdedir. Ama bu arada yap, işlet, devret gibi mekanizmaları devreye sokarak finansal sirkülasyonu sağları diye düşünürüz. Dolayısıyla bu değişmez katkıyı belirtmek istedim.

Sürdürülebilirlik esas amaç, doğal kaynakların ve insani kaynakların tabii ki sürdürülebilirliği tabii ki önemli optimum kullanım önemli, gelecek kuşakların olanaklarını tüketmemek önemli, ekonomik anlamda, tarımsal anlamda, sulama anlamında sürdürülebilirlik bizim istediğimiz bileşenler.

Mekansal, çevresel, sosyal sürdürülebilirlik şimdi ben de burada bu 16 maddeyi kendi içimde değerlendirirken belli maddelere özel öncelikler verdim. Bunlardan bir tanesi sürdürülebilirlik gelişme alt yapısı ile ilgilidir. Bu maddenin ben en önemli maddelerden bir tanesi birinci madde olduğuna inanıyorum.

Ekonomik anlamda, tarımsal anlamda, finans anlamında ki sürdürülebilirlikle ilgili bir maddedir. O bileşenleri içerir, tarımsal sürdürülebilirliğin birim alandan çok üretime ve de o birim alandaki üretimin ucuza üretimin olduğunu biliyoruz. Ve bu iki bileşen sağlanınca Pazar olayı da sağlanacaktır. Sulamada ki sürdürülebilirliğin değişmez koşullarından birisi inşaatların kaliteli olması ama inşaatların muhakkak devredilmesidir. Suyun tasarruflu ve yapılan işlerin ve inşaatların tasarruflu olması açısından gerektiğini biliyoruz. Finansal sürdürülebilirliğin yine vazgeçilmez olduğunu biliyoruz. Şu anda 550 milyon dolarlık bir para ile yürütülen bu proje yılda belki yeni meblağın ortaya çıkmasından sonra ki bu bölgesel kalkınmanın sonucunda olacaktır. 40 milyar dolar mertebesine ulaşacaktır. O halde geriye kalan meblağın nasıl karşılanacağını herhalde araştırmak lazım. Bizim bu gruptan master plan grubundan beklediğimiz çıktılardan bir tanesi de herhalde o olmalıdır. O finansal sürdürülebilirlik için ortaya çıkan alternatifleri ilgili mercilere ulaştırmak ama ilgili merciler ulaştırırken bunların kabul edilebilirliğini de göstererek bunu göz önüne almak önemli bir olay.

İkinci bir madde, su ve toprak kaynaklarının ve bio enerji kaynaklarının verimli ve sürdürülebilir kullanılması maddesidir. Çok önemli bir olay çevresel sürdürülebilirlikle ilgili bir maddedir. Alkollükten tuzluluktan korunmaktan bahsettik tarımsal alanlarımızı, sularımızı korumaktan, gübreden yada mücadele ile ilgili çıktılardan korumaktan bahsettik. Ve topraklarımızı üst havzalarda özellikle barajlardaki sürdürülebilirliğin sağlanması açısından korunmasından bahsettik. Bu maddeye gereken önem verilirse barajlarımız herhalde hiç dolmazlar sonsuza kadar ömürleri olur. Çünkü barajların dolması tamamen erozyonla ilgilidir. Ama öte yandan bunun karşılığında bir meblağ var ortada 8 milyon hektarlık Doğu ve Güney Doğu Anadolu havzalarındaki toplam rakamın her bir hektarının 1200 dolarla çarpılması sonucunda 1 milyar dolarlık bir rakam çıkar. Bu 10 milyar doları biz hali hazırda 18 milyar doları bulamazken nasıl bulacağız diye düşünce ortaya çıkar tabii ki. O halde bunların da belki bu master planı içerisinde yerini bul-

ması, barajların sürdürülebilirliğini sağlamak dolayısı ile projenin vazgeçilmez unsurunun sürdürülebilirliğini sağlamak açısından önemlidir diye düşünüyorum.

Üçüncü madde, dezavantajlı grupların kaynaklara erişimi ve kararlara katılımı maddesidir. Sosyal sürdürülebilirlikle ilgili diye önemli olduğunu düşünüyorum.

Dezavantajlı gruplar bilindiği gibi, kadın, çocuk, topraksız işçi, göçerler bunların üzerinden özel önlemler alarak gitmenin ,onların başlangıçta bu projeye katılmalarını sağlayacağını düşünüyorum. Planlama aşamasından itibaren onların şu anda bizim yaptığımız gibi projeye katılımı ileride uygulamaya geçtikten ellerin taşların altına girdikten sonra o taşları kaldırmasını sağlayacaktır diye düşünüyorum. Ama iki tane de ek maddeyi ihmal etmiyorum. Diğer maddeleri de ihmal etmeyerek bölgede mekansal organizasyonun işlevselliği maddesi, mekansal sürdürülebilirlik açısından önemlidir.

Tarih ve kültür korunumu maddesi yine kültür varlıklarının sürdürülebilirliği açısından önemlidir diye düşünüyorum ve Master Plan grubuna ve bölgesel kalkınma grubuna çalışmalarında başarılar diyorum.

Yavuz EGE- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Proje Yöneticisi)

Erkan Bey'e Teşekkür ediyoruz.

Toplantımızın sonuna gelmiş bulunuyoruz. Ben öncelikle tüm katılımcılara yaptıkları son derece değerli katkılardan dan ötürü teşekkür etmek istiyorum. Bu tür toplantılar ya da farklı biçimlerde yapılacak olan toplantılar plan süreci boyunca sürdürülecek ve bu şekilde sizlerin plan üzerinde görüşlerinizi sürekli bir şekilde alma olanağını sağlamaya çalışacağız. Ve de onlar mutlaka plana entegre olacak yani plan masa başında hazırlanmış bir plan olmayacak sonuçta, planı hep birlikte yapacağız. Burada ki temel ilke bu planı da ondan sonra inşallah hep birlikte uygulayacağız. Bu katılımçılığın tek yönlü olmadığını ifade ediyor. Yani sadece hazırlanma sürecinde değil ama uygulanma sürecinde de birlikte olacağız. Ben tekrar katılarınız için teşekkür ediyorum efendim.

ŞANLIURFA KATILIMCI LİSTESİ

ADI SOYADI	KURUM	TEL
AHMET KARAVILAN	ŞANLIURFA ORMAN BÖLGE MÜDÜR YARDIMCISI	(414) 3163657
AHMET YAŞAR	ŞANLIURFA İMAR MÜDÜRÜ	(414) 3131634
ALI ÖZÇİHAN	HALK BANKASI BÖLGE MÜDÜRÜ	(414) 3123008
CELALETTİN MÜLKÜT	BOZOVA MESLEK YÜKSEKOKULU	(414) 3129532
CUMHUR ZİBEL	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ KALKINMA PLANI PLANLAMA EKİBİ	(312) 4405210
DOÇ. DR. BAHİR KARLI	HARRAN ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ	(414) 3128456
DOÇ. DR. MEHMET ALI ÇULLU	HARRAN ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ	(414) 3128456
DR. ALI ÖZBEY	SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ	(414) 3131144
DR. RAHİM AKYILDAN	DOĞU YATIRIM HOLDİNG	(414) 2157313
ERKAN ALPMDAROĞLU	GAP İDARESİ ŞANLIURFA BÖLGE MÜDÜRÜ	(414) 3141750
ERKAN OĞUZ	KOSGEB ŞANLIURFA	(414) 3144122
FERHAT ŞELİLİ	KÖY HİZMETLERİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ	(414) 3132813
GÖKHAN METİN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ KALKINMA PLANI EKİBİ	(312) 4405210
HALİL İBRAHİM AKŞİT	HARRAN KAYMAKAMLIĞI	(414) 4412001
HALİL SUBAŞI	ŞANLIURFA İL SAĞLIK MÜDÜRÜ	(312) 4405210
HAMİT ÇALIŞ	ŞANLIURFA VALİLİĞİ	(414) 3133708
İLKER ÖZGÖR	GAP İDARESİ BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ	(414) 3141750
İSMAIL DEMİRKOL	ŞANLIURFA TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI	(414) 2155176
KAAN PEKER	VALİ YARDIMCISI	(414) 3131525
KEMAL POLAT	ŞANLIURFA SANAYİ VE TİCARET ODASI	(414) 2151189
M.HALUK ÇOŞKUN	ŞANLIURFA BELEDİYE BAŞKAN YRD.	(414) 3136200
M.YAŞAR KÖMÜRÇÜOĞLU	GAP İDARESİ BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ	(414) 3141750
MEHMET ACİBEYLİ	GAP İDARESİ BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ	(414) 3141750
MEHMET POLAT	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ KALKINMA PLANI İKTİSADİ PLANLAMA VE FİNANS MODELLEİ GRUPO YÖNETİCİSİ	(312) 4405210
MEHMET SAİT MELİK	AGRO GAP ÖNDER ÇİFTÇİ	(414) 2473541
METİN KANATLI	ŞANLIURFA TMMOB-ZİRAAT MÜHENDİSLER ODASI İI BAŞKANI	(414) 3154649
MUSTAFA BİLGEL	KOSGEB	(414) 3144122
MÜCAHİT BÜYÜKTURAN	HALK BANKASI ŞUBE MÜDÜRÜ	(533) 4621989
NECATİ TÜYSÜZ	DSİ XV BÖLGE MÜDÜRÜ	(414) 3132910
NEŞET VURAL	KÖY HİZMETLERİ XIX BÖLGE MÜDÜRÜ PLANLAMA VE PROJE MÜDÜRÜ	(414) 3133442
ÖMER FARUK ACAR	GAP İDARESİ BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ	(414) 3141750
PROF. DR. ABUZER YÜCEL	HARRAN ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ DEKANI	(414) 2470385
PROF.DR.İHKMET KARACAZEBEK	HARRAN ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ	(414) 3128456
RAUF KINACI	DSİ XV BÖLGE MÜDÜRÜ	(414) 3132910/2217
SEVGİ ÖZEL	GAP-BKI BÖLGE MÜDÜRÜ	(414) 3141750
Ş.TUĞBA BAYRAM	SAGLIK MÜDÜRLÜĞÜ	(414) 3131144

ADI SOYADI	KURUM	TEL
VEDAT ÇUBUK	GDV	(414) 3132592
VERDA AL	GAP İDARESİ BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ	(414) 3141750
YASİN GÖRŞEÇİ	GAP-GİDEM	(414) 3141483
YAŞAR ÖZBEK	GAP-SULAMA SİSTEMLERİNİN İŞLETME BAKIM VE YÖNETİMİ PROJE MÜDÜRÜ	(414) 3141750
YAVUZ EGE	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ KALKINMA PLANI PROJE YÖNETİCİSİ	(312) 4405210

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

ADRES : Willy Brandt Sokak, No: 5 06680 Çankaya - ANKARA - Tel: (0.312) 442 23 24 Fax: (0.312) 440 13 84
BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ : Şanlıurfa Tüneli Çıkış Ağzı, P.K. 155 ŞANLIURFA - Tel: (0.414) 314 17 50 Fax: (0.414) 313 50 73
E-mail: gap-x@gap.gov.tr internet: www.gap.gov.tr

GAP BÖLGE KALKINMA PLANI
PROJE EKİBİ
Cinnah Cad. No. 96/9
06550 Çankaya/ANKARA
Tel : (0.312) 440 52 10 • Fax : (0.312) 440 52 76
Internet : www.gapplan.org
e-mail : ozbilen@gap.gov.tr.